

József Attila Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

Új- és Legújabbkori Egyetemes Történeti Tanszék

Témavezető: Dr. Hegyi András
egyetemi adjunktus

A népfrentmozgalom Csongrád megyében a szocialista
konszolidáció és a szocializmus alapjai lerakásának
időszakában
1957 - 1962.

Bölcsészdoktori disszertáció

Horváth Lajos

Szeged, 1986.

Tartalomjegyzék

	oldal
Előszó	3
I. Bevezetés	6
1. A magyar népfrontmozgalom kialakulása	6
2. A népfrontmozgalom jellemző vonásai 1949-ig	7
3. Szektás-dogmatikus vonások az MDP szövetségi politikájában, a népfrontmozgalom háttérbe szorulása.	
Kisérletek a hibák kijavítására	12
II. A népfrontmozgalom újjászervezése az 1956-os ellenforradalom leverése után	17
1. Az MSZMP törekvése széles népi-nemzeti egység kialakítására a helyes szövetségi politika jegyében	17
2. Az újjászervezés kezdetei Csongrád megyében. A szervezeti keretek kialakítása. A népfront tevékenysége a szocialista konszolidáció időszakában.	21
3. A Hazafias Népfront szervezeti megújodása	23
4. A Hazafias Népfront tevékenységének széles körű kibontakozása	41
III. A párt agrárpolitikájának támogatása, a mezőgazdaság szocialista átszervezésében való részvétel	51
1. A párt agrártéziseitől a mezőgazdaság szocialista átszervezéséig	51

	oldal
2. A szervezőmunka beindítása, kezdeti eredményei	57
3. A népfront szerepe a mezőgazdaság szocialista átszervezésének meggyorsításában	64
4. Haladó kulturális örökségünk ápolásáért, a béke megőrzéséért és a népi-nemzeti egység erősítéséért kifejtett tevékenység	68
5. Utkeresés a népfrontmunkában. A pártirányítás erősödése	74
6. A népfront tevékenységének a társadalmi viszonyok átalakulásához igazodó tartalmi és módszertani megújulása	81
IV. Dokumentumok, szemelvények	85
1. Apró Antal levele a megyei pártbizottság titkárnak	85
2. Tápai Antal: Életutam /Részlet/	
3. Részlet az MSZMP 1959. évi megyei pártértekezletének beszámolójából	88
4. Az 1958. március 13-án megválasztott megyei népfrontelnökség tagjainak névsora	89
Jegyzetek	91
Rövidítések jegyzéke	97
A felhasznált forrásmunkák jegyzéke	98

Előszó

Szocialista társadalmi rendünk, politikai intézményrendszerünk alapvető elemei: a szocializmus építését irányító forradalmi párt, az államhatalmi és államigazgatási szervek, valamint a dolgozók tömegszervezetei, tömegmozgalmai. Ezek, miközben betöltik sajátos funkciójukból adódó szerepüket, hozzájárulnak ahhoz, hogy a párt politikája a dolgozók millióinak cselekvésévé váljon, s feltárva a társadalmi életben ható érdekviszonyokat, azokat a párthoz továbbítva biztosítják, hogy a lakosság különböző rétegeit képviselő csoportok, végső soron a dolgozó tömegek maguk is részt vegyenek a politika formálásában.

Hazánkban az egyes társadalmi osztályok és rétegek alapvető érdekei a szocializmus erősítése során egybeesnek, s ezeket a munkásosztály pártja, az egész nép politikai vezető ereje, a Magyar Szocialista Munkáspárt politikája kifejezi. A munkásosztály alapvető társadalmi célja, a szocializmus megteremtése az egész nép ügyévé, nemzeti programmá vált. Pártunk közel három évtizede, a személyi kultusz szélsőségeivel szakító és a revizionista elhajlás káros következményeit következetesen felszámoló politikája szilárd alapjainak megteremtésekor helyesen ismerte fel, hogy a különböző osztályok és rétegek érdekei, az össznépi érdekek alapján harmonikusan képviselhetők a Hazafias Népfrontban. A tömegszervezetek és -mozgalmak sorában ezért különleges helye, szerepe és feladatköre van a népfrontmozgalomnak: a párt szövetségi politikája, a szocialista népi-nemzeti egység

kerete, megvalósulásának fontos műhelye és a szocialista demokrácia szélesítésének lényeges színtere.

Az MSZMP politikájában mindig nagy figyelmet fordított a szocialista demokrácia fejlesztésére. Ennek fontos állomásai voltak a termelőszövetkezeti demokrácia erősítése, a szakszervezetek jog- és hatáskörének bővítése, a választójogi törvény korszerűsítése etc. A pártdemokrácia fejlesztésének, a párt munkamódszere korszerűsítésének szükségszerűsége és feladata kongresszusi és vezető testületi határozatokban fogalmazódott meg. Az elmúlt év őszén a párt központi szerveinek rendezésében e kérdést sokoldalúan megközelítő, a továbblépés útjait felvázoló elméleti konferencia zajlott Budapesten. A társadalmi demokrácia erősítése azonban a dokumentumokban és elméleti elemzésekben, valamint a gyakorlati munka során sohasem célként jelent meg, hanem eszközként fogalmazódott meg. Korunkban létkérdés, hogy megnövekedett gazdasági, politikai és kulturális feladataink megoldásához, munkánk hatékonyságának, minőségi jegyeinek erősítéséhez, a "valóságos értéktöbblet" létrehozásához mennyire tudjuk hazánk lakosságának többségét megnyerni, az emberi tényezőben rejlő tartalékokat mozgósítani. Ehhez van szükség többek közt a Hazafias Népfront tevékenységére is, arra, hogy "vállaljon nagyobb szerepet a szocialista építést, a társadalmi viszonyok szocialista fejlődését szolgáló erőfeszítésekben. A szövetségi politikát követve erősítse népünk összeforrottságát, mozgósítson az ország feladatainak megoldására.

Törekedjen arra, hogy munkája nyomán a társadalom minden osztályából és rétegéből többen vegyenek részt a közéletben." ¹

Disszertációm célja, hogy rövid történeti áttekintést nyújt-
sak a népfrontmozgalom Csongrád megyei helyzetéről, tevékeny-
ségéről és fejlődéséről az ellenforradalom utáni szocialista
konszolidáció és a szocializmus alapjai megteremtésének idő-
szakában. A népfrontmozgalom ebben az időszakban új helyzet-
be került, a korábbtól gyökeresen különböző feladatokat kel-
lett megoldania, s ehhez meg kellett találnia a megfelelő esz-
közöket, az új munkastilust. Tág tér nyílt tevékenysége számá-
ra, de a megnövekedett lehetőségek, megváltozott körülmények
és követelmények között a nagyobb feladatok megoldásához új
energiákat kellett felszabadítani, további szövetségeseket
megnyernie. Mindezzel gyakran együtt járt az újat teremtő va-
judás, a megtorpanás, az utkeresés. Napjainkban nemcsak az
egyes embereknek, de szervezeteiknek, mozgalmaiknak is több-
irányú kihívásra kell reagálniuk, új kérdésekre kell adekvát
választ adniuk. Ennyiben talán van hasonlóság a két időszak
között és a korábbi tanulságok, tapasztalatok ma is haszno-
síthatók.

Munkám végzéséhez ösztönzést adott néhány aktuális évforduló
is, a Magyar Nemzeti Függetlenségi Front szegedi megalakulá-
sának 40 éves jubileuma, a Kommunista Internacionálé VII.
kongresszusának 50. évfordulója, valamint a Hazafias Népfront
VIII. kongresszusára való felkészülés.

Szeged, 1985. december 28.

I. Bevezetés

1. A magyar népfrontmozgalom kialakulása

A párt és a munkásosztály szövetségi politikájának egyik sajátos, történelmileg meghatározott módja a népfront.

A népfrontpolitika a kommunista pártok antifasiszta harcban kialakult - a népek fasizmus elleni szabadságharcában született - tudományosan kidolgozott szövetségi politikája, mely együtt fejlődik a körülmények változásaival, tekintetbe veszi az adott ország társadalmának lényeges jellegzetességeit, az annak helyzetéből adódó sajátos követelményeket, ezáltal lehetőséget nyújt a lehető legszélesebb körű összefogás megvalósítására.

A népfrontpolitikát, mint a munkásosztály háború és fasizmus elleni harcának stratégiáját, a Kommunista Internacionálé VII. kongresszusa emelte 1935 nyarán a nemzetközi kommunista mozgalom irányvonalának rangjára. Megállapította, hogy "a munkásosztály harci egységfrontjának megteremtése a nemzetközi munkásmozgalom legfőbb és legközelebbi feladata azzal a veszéllyel szemben, amely a munkásosztályt, annak minden vívmányát, valamennyi dolgozót és elemi jogait, a népek békéjét és szabadságát a fasizmus részéről fenyegeti. A népek békéjéért és szabadságáért vívott harc szükségessé teszi a munkásosztály és a szegényparaszttság tömegein túlmutató széles nemzeti egységfront, valamennyi demokratikus erő összefogásának megteremtését." ²

A magyar kommunisták - leküzdve korábbi tévedéseiket, melyek a Tanácsköztársaság leverése után a párt közvetlen céljainak meghatározásánál jelentkeztek, igyekeztek a hazai viszonyokra alkalmazni az új stratégiát.

"Ma az a feladat vár ránk, hogy a fasizmus támadásának visszaverésére, erejének megtörésére egyesítsük az egész munkásosztályt, hogy széles demokratikus frontba egyesítsük a magyar nép minden rétegét, melyet pusztít a tőke, pusztít a nagybirtokok, mely ki akarja ragadni az ország ügyeinek vezetését a reakciós uralkodó osztályok kezéből, mely nem fasizmust, hanem szabadságot, nem véres háborút, hanem békét és jólétet kíván. A fasiszta diktatura visszaverése és a béke megvédése, a munkásosztály egységének helyreállítása, a demokratikus Magyarországért harcoló népfront kialakítása az a nagy feladat, amelyért ma a Kommunisták Magyarországi Pártjának harcolnia kell"³ - írja Szántó Zoltán a Dolgozók Lapja első számában, 1937 áprilisában.

A Kommunista Internacionálé utmutatását követve a harmincas évek második felében a Kommunisták Magyarországi Pártja is kezdeményezte a demokratikus erők tömörítését. Ettől kezdve a kommunista párt szövetségi politikája szélesebb alapokon kezdett kibontakozni.

2. A népfrontmozgalom jellemző vonásai 1949-ig

Az első kísérletek nem a fő erők vonalán - a politikai pártok szövetségén - hanem "mellékvonalon", az ifjusági mozgalom és a politikai szerepet betöltő irodalmi élet területén kezdtek kibontakozni.

Ennek eredményeként jött létre 1937 tavaszán a Márciusi Front. A március 15-i zászlóbontás előtti tanácskozást a szervezők - köztük Erdei Ferenc - február végén Makón tartották meg. Az itt elfogadott nyilatkozat lett a Márciusi Front programja.⁴ A frontba tömörült, a szegényparaszság égető problémáit feltáró népi írók - a meglévő ideológiai bizonytalanság, nacionalista befolyás ellenére is - világosan jelezték, hogy az ország és a dolgozó nép életében radikális változásokra van szükség, s a nép felemelkedése nem lehetséges az ország demokratikus átalakulása nélkül. A mozgalom - mint a népfront megvalósításának első szervezeti kerete - ideológiai és politikai vitájával fórumot teremtett a Kommunisták Magyarországi Pártja antifasiszta egységfront programjának ismertetésére, népszerűsítésére.

A párt arra törekedett, hogy a Márciusi Front a fejlődés későbbi szakaszában a népfrontban érdekelt pártok együttműködésének szervezeti kerete legyen, bár ezt a célt nem tudta megvalósítani.

A népfrontmozgalom történetének második szakasza 1941-1945 között bontakozott ki. Ennek főbb eseményei és megnyilvánulásai:

A Népszava 1941. karácsonyi számában való nyílt antifasiszta fellépés, a Magyar Történelmi Emlékbizottság 1942. februári megalakulása, majd a március 15-i tüntetés, illetve a Magyar Front, majd a Magyar Nemzeti Függetlenségi Front létrehozása voltak.

Az események kezdeményezői továbbra is a kommunisták maradtak, de részt vettek a megmozdulásokban, szervezkedésekben a baloldali szociáldemokraták, a kisgazdapárt haladó tagjai és a parasztpárt képviselői is. A tömörülések többnyire a haladó erők szövetsége formájában jöttek létre, de megtalálhatók voltak bennük a pártszövetség első jegyei is.

Kiemelkedő esemény volt a Magyar Front megalakulása 1944 májusában. Az antifasiszta pártok e szövetsége olyan politikai erőt jelentett, amely a demokratikus kibontakozás alapjául szolgálhatott és szolgált is a későbbiekben, bár szervezeti ereje ekkor alig terjedt túl a kommunista pártén.

1944 ősze sorsforduló volt népünk életében. Mig az ország nyugati részén a fasiszta csapatok garázdálkodtak - az ország felszabadult részén már új hatalom született: a magyar nép demokratikus hatalma.

A felszabadult tiszántuli területeken nagy hagyományai voltak a demokratikus és szocialista mozgalomnak. Itt élt a "Viharsarok népe", amely mindig a tőkés és földesuri reakció elleni küzdelem szilárd bázisa volt. Itt kezdődött el és innen terjedt tovább a Vörös Hadsereg által felszabadított ország újjászületése.

A Magyar Kommunista Párt kezdeményezésére a felszabadított területeken újjászerveződött a Magyar Front pártjainak politikai szövetsége, létrejött a Magyar Nemzeti Függetlenségi Front.

A Szociáldemokrata Párt, a Kisgazdapárt és a Parasztpárt képviselői december 2-i tanácskozásukon Szegeden elfogadták a

Kommunista Párt nemzeti ujjaépítési programját, amely így a Függetlenségi Front programjává vált. Ez a fasizmus és maradványai elleni harcra, a nemzeti függetlenség megvédésére, a demokratikus szabadságjogok biztosítására, a még meglévő feudális maradványok felszámolására mozgósított, s bár nem tűzte ki közvetlen célként a szocializmus építését, növelte a nép politikai aktivitását, elősegítette a háborus pusztítás által keletkezett csüggedés leküzdését, alapul szolgált az Ideiglenes Nemzeti Kormány tevékenységéhez.

A Magyar Nemzeti Függetlenségi Front megalakítására Erdei Ferenc így emlékezett: "Hamarosan elhatároztuk, - az ilyen elhatározásokban a stratégiai elgondolásokat a moszkvai emigránsok hozták, akik kétségtelenül jól elgondolták előre a tennivalókat és helyesen, következetesen indítványozták -, hogy a Magyar Nemzeti Függetlenségi Frontot kell létrehoznunk. Pesten ugyan már a háboru éveiben megvolt és dolgozott a Magyar Front, amelynek a baloldali pártok voltak az alkotói, így a Kommunista Párt is, és ennek a képviselőjében éppen maga Kádár János. De itt Szegeden azt mondtuk, új helyzet van. Eképpen legyen új neve az új alakulásnak: Magyar Nemzeti Függetlenségi Front, - a további fasisztaellenes háboru és a demokratikus átalakulás programjával." ⁵

A Függetlenségi Fronthoz csatlakoztak a szakszervezetek és a városi polgárság pártja, a Polgári Demokrata Párt is.

A Magyar Nemzeti Függetlenségi Front formailag pártkoalíció volt, de lényegét tekintve széles osztályszövetséget jelen-

tett, amelybe beletartozott a munkásosztály, a parasztság, a városi kispolgárság, a demokratikus értelmiség és a burzsoáziának a németekkel szembe forduló része is.

A Függetlenségi Fronton belül már ebben az időben is a kommunisták tartották kezükben a kezdeményezést - a munkásosztály vezető szerepe azonban még nem érvényesült általánosan elismert és kizárólagos módon. Az MKP mindvégig a munkásegységen alapuló nemzeti egységfront politikáját folytatta és a legszélesebb társadalmi erők összefogását szorgalmazta. Kezdeményezésére ebben az időszakban nagy számban jöttek létre helyileg különböző népfrent típusu szervek: nemzeti bizottságok - mint a Függetlenségi Front végrehajtó szervei, a népakarat megtestesítői - különböző szakirányú termelési-, üzemi-, élelmezési- és földigénylő bizottságok. Az e testületekben dolgozók nem egyszerűen a koalíciós pártok képviselői, hanem a népfrentpolitikán és a pártok politikai együttműködésén keresztül messzebbre mutató osztályszövetség megtestesítői voltak. Az együttműködés azonban viszonylag rövid ideig volt zavartalan. Amikor a program következetes végrehajtása, a demokratikus átalakulás továbbvitele került napirendre, felszínre törtek a Függetlenségi Fronton belül kezdettől meglévő ellentétek.

A harc jelei 1946-ra szervezetileg is megmutatkoztak. A Magyar Kommunista Párt kezdeményezésére 1946 márciusában létrejött a Baloldali Blokk, melyben a kommunistákon kívül a Szociáldemokrata Párt, a Nemzeti Parasztpárt és a Szakszervezetek Országos Tanácsa is részt vett.

A Blokk létrejöttét a Kisgazdapárt balszárnya is támogatta, mely egyre inkább elkülönült reakciós vezetőitől. A Baloldali Blokk már a népi demokratikus forradalom továbbfejlesztésében érdekelt osztályerők szövetsége volt. Céljait tekintve tehát népfront a Függetlenségi Fronton belül, mely követelte a föld-reform védelmét, a közigazgatás teljes megtisztítását a reakciótól, a teljes államosítási program végrehajtását, olyan koalíciót akart, amely a dolgozó tömegek akaratát fejezi ki és következetesen érvényre juttatja valódi érdekeit. A népi demokratikus erők törekvései - bár heves politikai harcok közepette - fokról fokra megvalósultak. A két munkáspárt egyesülésével létrejöttek a szocialista építés feltételei, amely új szakaszt nyitott a népfrontmozgalom fejlődésében is.

3. Szektas - dogmatikus torzulások az MDP szövetségi politikájában, a népfrontmozgalom háttérbe szorulása. Kisérletek a hibák kijavítására

A Magyar Dolgozók Pártja - a két munkáspárt, a kommunista és szociáldemokrata párt egyesülési kongresszusán - határozatot hozott az új Függetlenségi Front megteremtéséről:

"A népi demokrácia megszilárdítása és fejlesztése, a nagybirtokos, nagytőkés és klerikális reakció, valamint a fasiszta maradványok elleni harc, a magyar függetlenség megvédése megköveteli a demokratikus erők szövetségének szorosabbra fűzését. A Magyar Dolgozók Pártja a demokratikus pártok eddigi többé-kevésbé laza koalíciója helyett a népi egység politikai

tömegszervezetének, az új Függetlenségi Frontnak megteremtéséért száll sikkra. Az egymással versengő pártok laza koalíciójának rendszere a népellenes erőknek kedvez, amelyek a pártversengést az egyes demokratikus pártokba való behatolásra használják fel és ezzel hátráltatják a demokratikus együttműködést, az építő munkát. Ezért van szükség a pártok laza együttműködése helyett a demokratikus erők egységes tömegszervezetére. Ebben a szervezetben, melynek a népi demokrácia legátfogóbb politikai erejének kell lennie, a népért végzett közös munka mögött fokozatosan háttérbe kell szorulnia a pártversengésnek. A Függetlenségi Front: a munkásság, parasztság, értelmiség, dolgozó kisemberek, Magyarország minden haladó, hazafias eleme szoros harci és építő szövetségének egységes tömegszervezete. A Függetlenségi Frontban ezért nemcsak a demokratikus politikai pártoknak, hanem a magyar nép nagy társadalmi szervezeteinek, a szakszervezeteknek, a szövetkezeteknek, a nők és az ifjúság egységes szervezeteinek is méltó helyet kell biztosítani." ⁶

Elismerve a nemzeti bizottságok történelmi érdemeit, 1949. január 29-én megszűnt az Országos Nemzeti Bizottság, s egyben kimondta a helyi nemzeti bizottságok feloszlását is. 1949. február 1-én megalakult a Függetlenségi Népfront Ideiglenes Országos Tanácsa, 1949. március 15-én összeült a Magyar Függetlenségi Népfront Országos Kongresszusa, mely jóváhagyta a Front programját, szervezeti szabályzatát és megválasztotta az országos szerveket. A Népfront elnöke Rákosi Mátyás, az

MDP főtitkára lett. Míg a korábbi népfront jellegű szervezetekben - a többi népi demokratikus országokhoz hasonlóan /Jugoszlávia és Albánia kivételével/ - "mind a központi, mind az alsóbb szervek főleg koordináló, egyeztető szervek voltak, a pártok álláspontjainak egyeztetésére szolgáltak a különböző kérdésekben és nem irányító, kötelező érvényű határozatokat hozó szervezetek" ⁷, addig a Magyar Függetlenségi Népfrontot alkotó politikai és társadalmi szervezetek "mindenben alávetik magukat az Országos Tanács döntéseinek és végrehajtják határozatait."⁸

A várható fellendülés helyett azonban a gyakorlatban hanyatlás következett be. A Népfront tevékenysége lényegében a választásokra korlátozódott, s mint a szövetségi politika megtestesítője egyre inkább háttérbe szorult. Ez összefüggött azzal, hogy elméletileg sem volt tisztázott a népfront típusu szervezetek szerepe a proletárdiktatura viszonyai között. A szektás-dogmatikus politika következtében a pártvezetés a tömegszervezetek tevékenységét, szerepét lebecsülte, a népfrontot elhanyagolható tényezőnek tekintette.

Az MDP Központi Vezetőségének 1949. március 5-i ülésén Rákosi kijelentette: "Ha az elvtársak azt hiszik, hogy ez a népfront hosszú életű, tartós képződmény, akkor nagyon tévednek. Ez a népfront tulajdonképpen a szomszéd pártok elhalási proceszusának egy foka... sok ebből a népfrontpolitikából nem jön ki." ⁹

E szubjektivista megítélés nem a tapasztalatok elemzésén alapult, hanem az eluralkodó szektás felfogás igazolására szol-

gált, az osztályharc éleződésének sztálini tételéből táplálkozott és a pártok elsorvadásához vezetett, s más hibákkal együtt károsan hatott a párt és a tömegek kapcsolatára, a munkás-paraszt szövetség fejlődésére, de megfosztotta mozgásterüktől a volt koalíciós pártok haladó képviselőit is. ¹⁰

A Magyar Dolgozók Pártja VI. kongresszusa kísérletet tett a korábbi hibák kijavítására, felhívta ismét a figyelmet a népfront szerepére a népi demokratikus államhatalom tömegbázisának erősítésében, a nemzet politikai és morális egységének további szilárdításában.

A párt Politikai Bizottsága még 1954. szeptemberében állást foglalt a népfrontmozgalom ujjaszervezése mellett.

"Népi demokráciánk viszonyai között a népfront az a széles, átfogó tömegmozgalom, amely a munkás-paraszt szövetségen nyugvó, a lakosság tulnyomó többségét átfogó, széles népi egységet van hivatva kifejezésre juttatni." ¹¹

1954. októberében ült össze a Hazafias Népfront I. kongresszusa, amely megállapította, hogy "a népfront politika eddigi vívmányait felhasználja, tanulságait hasznosítja, s erkölcsi, szellemi folytatója a Magyar Frontnak, a Magyar Nemzeti Függetlenségi Frontnak, s a Függetlenségi Népfrontnak is. Szélesebb alapokon épül fel és az egész nép, az egész nemzet egységbe tömörítése a célja. Ezért a Hazafias Népfrontnak működésében mentesnek kell lennie mindenfajta merevségtől, tulzott megkötöttségtől. Ezért tömegmozgalom.

Nincs benne egyéni tagság, nincs tagkönyv, nincs tagdíj. Csatlakozhatnak hozzá mindazon tömegszervezetek, társadalmi egyesületek, politikai, gazdasági, kulturális szervezetek, melyek a népi demokrácia céljait magukénak vallják." ¹²

A Hazafias Népfront tehát nem pártkoalíció volt, hanem a különböző társadalmi szervezetek, s egyes személyek tömörülése az MDP köré, a szocializmus építésének közös platformján. Megszűnt a legmagasabb szintű pártvezetés és a HNF Országos Tanácsa vezető funkcióinak egybeolvadása, lazultak a szervezeti kötelékek, a működési szabályzatban már nincs szó az Országos Tanács által a szervezetekre hozott kötelező határozatokról, előtérbe került a mozgalmi jelleg. Az összekötő kapocs a Népfrontba tömörült szervezetek, demokratikus, hazafias erők között a szocializmus építésének programja, az annak megvalósításáért végzett munka vállalása lett.

Az országban folyó hatalmi harcok eredményeként azonban a népfrontmozgalom nem tudott konszolidálódni. Mind jellege, mind pedig politikai alapjai tekintetében ellentétes tendenciák, revizionista és dogmatikus nézetek ütköztek össze keretei között, sőt olyan irányzat is érvényre jutott benne, hogy a népfront váljon a párt ellenzékévé. Ekkor jelentkeztek először olyan vélemények, hogy a népfront mindenféle más szervezet felett álló mozgalom, a "legmagasabb erkölcsi testület", amely felette áll a pártnak is, míg mások a pártonkívüliek szervezeteként fogták fel.

Az MDP Központi Vezetősége 1955. február 16-án feltárta a hibákat, megjelölte, hogy a továbbfejlesztés érdekében mi a teendő. Ezek után a Hazafias Népfront mozgalma megindulhatott volna azon az uton, hogy a helytelen és káros nézetek elleni hosszú és küzdelmes harc során a párt politikájának végrehajtását segítő, nagy hazafias tömegmozgalommá válják. A bonyolult harcban azonban az erők szétforgácsolódtak. Nem segített a mozgalom előbbrevitelében az sem, hogy az MDP Politikai Bizottságának 1956. évi határozata az MNDSZ és a magyar békemozgalom egyesülését határozta el a Hazafias Népfronttal. Ez csak növelte a létrejött szövetség keretein belüli politikai zűrzavart és közéleti tehetetlenséget. Mindezt tovább fokozta az a körülmény, hogy a népfront országos vezetése a helyi szervek tevékenységét nem a lakosság által választott bizottságokra, hanem a felszabadulás előtti ellenzéki 48-as és különböző gazdakörökre akarta építeni. Ezen időszak legfőbb tanulsága, hogy a munkáosztály pártjának a marxizmus-leninizmus alapján kidolgozott és alkalmazott helyes szövetségi politikája nélkül eredményes népfrontmozgalom nem bontakozhat ki.

II. A népfrontmozgalom újjászervezése az 1956-os ellenforradalom leverése után

1. Az MSZMP törekvése széles népi - nemzeti egység kialakítására a helyes szövetségi politika jegyében

Az MSZMP Ideiglenes Központi Bizottságának november 6-i felhívása felszólította a kommunistákat, hogy a munkástanácsok és más szervezetek mellett fogjanak össze "a Hazafias

Népfrontban a demokratikus érzelmi hazafiakkal - ha nem kommunista világnézetűek is -, akik készek megvédeni a dolgozó nép hatalmát." ¹³

Az IKB 1956. decemberi határozata elemezte az ellenforradalmi események okait és előzményeit, s határozatot hozott a hibák kijavítására. Hangsúlyozta, hogy a párt az állami és a társadalmi szerveket nem utasításokkal, nem kötelező határozatokkal, hanem a célok és feladatok helyes meghatározásával, az e szervezetben dolgozó kommunisták áldozatkész munkáján keresztül kívánja irányítani. Felhívta a pártszerveket és a párttagokat a szektás-dogmatikus és revizionista nézetek elleni következetes fellépésre, a munkásosztály, a dolgozó parasztság és a szocialista értelmiség együttműködésének erősítésére.

Az elhajlások elleni kétfrontos harc, a szövetségi politika helyes értelmezése és maradéktalan megvalósítása nagy szerepet játszott a Hazafias Népfront újjászervezésében és későbbi töretlen fejlődésében. Különösen annak volt kiemelkedő jelentősége, hogy a Magyar Szocialista Munkáspárt vezetősége szakított a proletárdiktatura dogmatikus felfogásával. Megvalósította azt a lenini tanítást, amely szerint "nem egyedül, sőt nem is elsősorban az erőszak a proletárdiktatura lényege, az erőszakot mindenekelőtt a megdöntött burzsoázia ellenforradalmi kísérleteinek leverésére kell alkalmazni. A forradalom sokkal mélyebb, állandóbb és jellemzőbb vonása a dolgozó tömegek megszervezése a szocialista gazdaság és társadalom felépítésére, az új szocialista demokrácia kifejlesztésére." ¹⁴

A párt központi bizottsága a korábbi fejlődési időszak tapasztalatait gondosan mérlegelve, az országban kialakult politikai erőviszonyokat felmérve határozta el a Hazafias Népfront ujjászervezését. A közös munka egyetlen feltételként azt jelölte meg, hogy a mozgalomban munkálkodni kívánók értsenek egyet a Magyar Szocialista Munkáspárt programjának társadalmi céljaival, a szocializmus építésének perspektívájával.

Az MSZMP Ideiglenes Központi Bizottsága az időszerű kérdésekről és feladatokról hozott 1957. február 26-i határozatában elismerően szólt arról, hogy a Hazafias Népfront megyei képviselőcsoportjai megkezdték működésüket. Javasolta, hogy a képviselői csoportok munkáját a Hazafias Népfront helyi bizottságai továbbra is rendszeresen irányítsák.

Szükségessnek tartotta a Hazafias Népfront Országos Tanácsa, valamint Elnöksége munkájának megindítását is. Az elmúlt időszakot elemezve kiemelte, hogy az ellenforradalom súlyos próbatétele idején a népfront vezetői közül néhányan méltatlanná váltak a dolgozó nép bizalmára. Kitűnt viszont az is, hogy ezeknél jóval többen vannak olyanok, akik korábban nem voltak ismert politikai vezetők, de az ellenforradalom támadása idején a néphatalom hűséges védelmezőinek bizonyultak. Helyes, ha közülük többen helyet kapnak a Népfront vezető szerveiben is. Szükséges az is, hogy a Hazafias Népfront munkájába, vezető testületeibe nagyobb mértékben vonjanak be a néphatalomhoz hű, különböző pártállásu és pártonkívüli személyiségeket. Az MSZMP nagyra érté-

kelte a Hazafias Népfrontot, mint a kommunista és pártonkivüli hazafiak tömörülését, amelynek az ország közéletében be kell töltenie azt a megtisztelő helyet, amely megilleti.¹⁵

Kádár János, a Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány elnöke országgyűlési beszámolójában is ennek jegyében szólt a HNF újjászervezéséről. "Tömörítse a Hazafias Népfront mozgalom a párt vezetésével az összes haladó erőket: mindazokat, akik tevékenyen szolgálni kívánják népünk felemelkedését, védelmezni és erősíteni akarják hazánk függetlenségét és békéjét. A Hazafias Népfront mozgalom ölelje át az élet minden területét és a különböző konstruktív nézetek, elképzelések bátor feltárásával, kezdeményezésekkel, a helyi öntevékenység bátorításával segítse a párt, a kormányzat munkáját." ¹⁶

Az MSZMP 1957. júniusi országos értekezlete az ellenforradalom maradványai felszámolásának és a társadalom szocialista konszolidációjának programjában ugyancsak nagy szerepet szánt a Hazafias Népfrontnak. Megerősítette, hogy a hazánkban létező egypártrendszer nem zárja ki, sőt szükségessé teszi, "hogy a párt irányítása alatt a Hazafias Népfrontban tömörítsük mindazokat a pártonkivülieket, és korábban más pártokban tevékenykedő, a népi hatalomhoz hű személyeket, a nemzet összes haladó erőit, amelyek készek közéleti, tudományos és kulturális szakmai tevékenységükkel az ország szocialista építésében részt vállalni." ¹⁷

Az MSZMP országos értekezletét követően megindult a hivatalos szervezőmunka. Apró Antal, a Magyar Forradalmi Munkás-

Paraszt Kormány elnökhelyettese, a Hazafias Népfront elnöke 1957. július 1-én körlevéllel fordult az MSZMP megyei titkárához információkat és véleményt kérve a Népfront ujjaszervezéséhez. ¹⁸

A párt szervezetileg megerősödött, kiegészült a kormány, két alkalommal összeült az országgyűlés, "időszerűvé vált, hogy átszervezzük a népfront vezető szerveinek és központjának munkáját, hogy politikai életünkben kiszélesítsük a demokratikus erők összefogását, a dolgozó tömegek mind fokozottabban a párt köré való tömörítését" - tartalmazza a dokumentum.

2. Az ujjaszervezés kezdetei Csongrád megyében. A szervezeti keretek kialakítása. A népfront tevékenysége a szocialista konszolidáció időszakában.

Az országos szintű szervezőmunka beindulása, az egységes koncepció kialakítására való törekvés lendületet adott a Népfront ujjaszervezésére irányuló munkának megyénkben is.

Csongrád megye területén a népfront tevékenysége 1957. elején nagyon szűk keretek között mozgott. Az ellenforradalom politikai bizonytalanságot, szervezeti bénultságot idézett elő a népfrontbizottságok munkájában. Sok helyen szétestek a testületek, tevékenységük megszűnt. A megyei népfrontelnökség október 26-án tartott ülést Hódmezővásárhelyen. A Viharsarok c. politikai napilapban felhívással fordult Csongrád megye lakosságához, hogy őrizze meg nyugalmát, végezze a termelőmunkát, ne higgyen az ellenséges propagandának, ne csatlakozzon az ellenforradalomhoz. 1956-ban ez volt a ¹⁹
Hazafias Népfront Csongrád megyei elnökségének utolsó ülése.

Pozitív tény viszont, hogy az ellenforradalmat megyénkben a népfrentbizottságok szervezetten nem támogatták. Néhány népfrentbizottsági vezető ugyan karrierizmusból, politikai becsvágyból részt vett az ellenforradalmi eseményekben, de ezeket az újjáalakuló Országos Tanács kizárta a mozgalomból. ²⁰

Az első népfrenttal kapcsolatos híradás 1956. december 15-én jelent meg a Szegedi Néplapban. Ebben a Hazafias Népfrent felhívással fordult a kerületi nőbizottságok tagjaihoz, hogy jelenjenek meg az iskolákban a karácsonyi ünnepségek előkészítése érdekében.

A megújulás azonban nehezen indult. Még igen sok téves nézet, az ellenforradalom káros ideológiai maradványa élt jó ideig az emberek tudatában. Sokan a párt és a kormány ellenzékének, vagy csak a pártonkívüliek szervezetének képzelték a népfrentot. Volt olyan vélemény is, mely szerint paraszt érdekképviselői szervnek, illetve az értelmiség és a városi kispolgári rétegek fórumának kell lennie. Az egészséges kibontakozást a megbénult központi irányítás is komoly mértékben akadályozta. Tisztázatlan volt a népfrent jellege és az, hogy kik vehetnek részt a munkájában. ²¹

Közvetlenül az ellenforradalom után a pártszervek sem tudtak kellő intenzitással a népfrentmunka beindításával foglalkozni, fő energiájukat saját szervezeti megerősítésükre kellett fordítaniuk. Így egy-két község kivételével csak 1957 tavaszán-nyarán kezdték meg a népfrent elnökségek új-

jászervezését. Fontos dolog volt a mozgalom ujraindítása személyi feltételeinek a megteremtése. Első lépésként az elnökök és titkárok személyét kellett tisztázni, ezt követte az elnökségek újjáalakítása járási és városi szinten. A bizottságok megszervezése későbbre maradt, egyrészt, mert még nem dőlt el, hogy a népfrent tömegmozgalom lesz-e, vagy tömegszervezetként alakul újjá, másrészt viszont előbb létre kellett hozni egy szűkebb vezető testületet, amely a további szervezőmunkát végezte. A megyei sajtó, a Szegedi Néplap, majd a Délmagyarország és Csongrád megyei Hirlap számos írással segítette a szervezést, az elméleti, felfogásbeli problémák tisztázását.

1957. július 7-én megyei szinten létrejött a 33 tagú elnökség. A városokban szintén megalakultak az elnökségek 21-25 taggal. A járásiak megszervezése nehezebben ment, mert csak a községi testületek létrehozásával párhuzamosan lehetett végezni.

A szervezőmunka során a Hazafias Népfrent Megyei Irodája a községi tanácsok végrehajtó bizottságainak elnökeihez fordult, hogy a helyi pártszervezetek vezetőségeivel egyetértésben foglaljanak állást a népfrent elnökének és titkárának a személyével kapcsolatban, tegyenek javaslatot arra, hogy alkalmasnak tartják-e őket továbbra is funkciójuk betöltésére. A levélre 45 községi tanács küldött választ, közülük nyolc nem tartotta alkalmasnak sem az elnököt, sem a titkárt népfrenttiszttség ellátására. Ahol viszont a városi és a községi népfrenttestületek élére sikerült kiválasztani

a megfelelő embert, ott a mozgalom elevenen ható társadalmi erővé vált. Makó városban Répási Imre másfél évtizedig, Hódmezővásárhelyen Vörös Mihály negyedszázadig, Szentesen dr. Négyesi János szintén több évtizedig töltötte be a városi népfrentbizottság elnöki tisztét és dolgozott önzetlenül a köz javára. Kövegyen Bartha István, Kiszomboron Majorosi István iskolaigazgató, Balástyán Virág János tanár, Székkutason Vigh Imre tsz-elnök, Csanyteleken Papp István tettek sokat a népfrentmunka fellendítéséért.

Nyár közepére 62 községből 35 helyen alakult 3-5 tagu elnökség. Tagjaik 40-50 %-a pártonkívüli volt. Az elnökségek szociális összetétele általában a helyi viszonyoknak megfelelően alakult, részt vettek a munkájukban egyéni parasztok, tsz-tagok, értelmiségiek, munkások. A megyei elnökség összetételében azonban még felfedezhető némi - a korábbi időszakból örökölt - aránytalanság: az 5 munkás, 6 tsz-tag, 5 egyénileg gazdálkodó paraszt, 6 értelmiségi és 1 kisiparos bizottsági tag mellett magas, 11 fő a testületben a párt-, állami és tömegszervezeti tisztségviselők száma. ²² Ez a gyakorlat bizonyos mértékig lassította a népfrent tömegbázisának szélesítését. A szervezeti keretek helyreállításával párhuzamosan döntő fontosságuként jelentkezett az a kérdés, hogy az újjászervezett elnökségek milyen programot kövessenek. A népfrent Megyei Irodája május közepén megbeszélést tartott az elnökök számára az időszerű feladatokról. Ekkorra még nem alakult ki országos irányvonal, így a megyei népfrentvezetők azt javasolták, hogy az elnökségek kapcsolódjanak be a helyi kulturá-

lis, társadalmi, politikai munkába, segítsék a pártszervezetek és a tanácsok felvilágosító tevékenységét. Az elnökségek működése ekkor még legtöbb helyen leszűkült a képviselői beszámolók és egy-két ismeretterjesztő előadás megszervezésére. A munka megindításához a pártszervek igyekeztek segítséget nyújtani. A Szeged városi pártvezetés például a legfontosabb feladatként azt fogalmazta meg, hogy a népfront tartson rendszeresen gyűléseket, vitákat politikai, ideológiai és kulturális kérdésekről /pl. az igazi hazafiság, Szeged műemlékei, történelmi hagyományai stb./. A népfrontban dolgozó kommunisták itt is feladatuk kapták, hogy a pártirányítás biztosítása mellett minél nagyobb számban vonjanak be pártönkivülieket a népfrontmunkába, foglalkozzanak többet a parasztság és az értelmiség problémáival, a békemozgalom kérdéseivel. ²³

Szegeden a népfrontbizottság elnöke dr.Buza László, titkára Nagy István lett. Az elnökség legaktívabb tagjai dr.Bozsó Tibor MÁV osztályvezető, Kéri Imre tanár, Mucsi Józsefné tanár, F.Nagy József tsz dolgozó, Rácz Károly kereskedő, dr.Turai Géza tanár és Oltvai Ferenc levéltáros voltak.

Aktívaként lelkes munkát végeztek: Nagy József, Klein Ernő, Szabó János és neje, Kosa János, Fekete Jenő, dr.Szilágyi Tibor, és neje, Bodoni János, Farkas Istvánné, Baricz Istvánné. Sok segítséget nyújtott a szervezőmunkához Lacsán Mihályné, aki a Békebizottság elnöke volt, valamint a Nőtanács és a Vöröskereszt városi szervezetének vezetői, Farkas Istvánné, ill. Krekuska Istvánné. A kontaktust könnyítette, hogy e két szervezet a Népfronttal közös épületben dolgozott.

A kerületi és körzeti népfrentbizottságok tagjai is rövidesen bekapcsolódtak a munkába. Az első kerületben Kovács István, Beck Sándor és Szabadi Tibor, a másodikban Bézi Ferenc, a harmadikban Sziládi Sándor és Bartha László. A körzetekben Ujszegeden Dunai Józsefné, Hári Béla és Kiss Jenő, Rókuson Süli István és Pintér Aladárné, Béketelepen Balázs Imre, Fodortelepen Eitler Mártonné, Szentmihálytelken Szalma János.

A népfrent városi elnöksége a területi munka mellett az üzemekben, intézményekben is törekedett kiépíteni a népfrentmunka bázisát. Egy-egy lelkes aktiva közül kisebb nagyobb csoportok alakultak ki. Nagy Sándor főmérnök a Textilművekben, Bárkányi Ferencné igazgató a Jutagyárban, Sarnyai Vencel az Autójavító Vállalatnál, Pusztai István az Üveges KTSZ-nél, Bézi Ferenc a Cipőgyárban gyűjtött maga köré aktivacsoportot. Az Orvosegyetemen dr.Kulka Frigyes, a Kórháznál pedig Batta János gondnok végezte a szervezőmunkát.

A város tudományos életének képviselői közül Ábrahám Ambrus, Kalmár László, Madácsy László, Bálint Sándor, Incefi Géza, Bálint Alajos, Csukás István, Kiss István, Nagy Károly, Papp Ignác, Rólai Elemér és Waldmann József is sok segítséget nyújtott a népfrentmunkához.

A katolikus egyházi emberek közül Nagy Tibor püspöki titkár, Pozsgai Pál a harmadik kerületből, Molnár Antal pedig mint megyei elnökségi tag kapcsolódtak be a mozgalomba. Református részről Nagy Károly Petőfitelepen, valamint az ujszegedi lelkész vett részt a körzeti népfrentmunkában. Sindler rabbi is szívesen fogadta a népfrenthoz érkező külföldi delegációkat és készséggel mutatta be nekik a zsinagógát.²⁴

A széles körű aktivagárda, a sokirányú kapcsolatrendszer és a munka sokszínűsége azt bizonyítja, hogy a népfront az ellenforradalom után hamar megtalálta a hangot a társadalmi megbékélés érdekében, kezdeményező módon működött közre a párt szövetségi politikájának megvalósításában.

Az irányító népfrontbizottságok a pártonkívüliek bevonását a népfrontmunkába nemcsak a testületeken belüli arányszámuk növelésével akarták elérni, hanem úgy vélték, hogy a népfrontbizottságok mellett létrehozandó különféle szakbizottságok, munkabizottságok lehetővé teszik szélesebb pártonkívüli tömegek, szakemberek, a termelésben nagy tapasztalattal rendelkező munkások és dolgozó parasztok aktivizálását is.

A megyei Mezőgazdasági Bizottság 1957. május 4-én alakult meg a legjobb szakemberek részvételével. Tagjai elhatározták, hogy felméri, milyen feladatokat kell megoldani a megye egyes városaiban és járásaiban a termelés fejlesztése érdekében, s mindezt figyelembe veszik a 15 éves távlati fejlesztési terv kialakításánál.

A bizottság által rendezett előadások, tanfolyamok iránt rövid idő alatt nagy érdeklődés nyilvánult meg. /Szegevár, Apátfalva, Székkutas környékéről elsősorban a burgonyatermesztés, hagyma- és zöldségtermesztés, a szegedi járásból a gyümölcsstelepítés, a termelőtársulások és a szakcsoportok részére kialakítandó legmegfelelőbb belterjes gazdálkodás iránt./

A megyei Művelődési Bizottság feladata művelődési, kulturpolitikai előadások tartása, az ifjúság erkölcsi és szocialista ha-

zafiságra történő nevelésébe való bekapcsolódás lett. A bizottság tervbe vette, hogy az új tanév kezdete előtt a községekben a nevelők, szülői munkaközösségi tagok, valamint az ifjúsági szervezet képviselőivel közösen nevelési ankétokat tartanak, a mezőgazdasági munkák befejeztével pedig falusi és tanyai olvasóköroket alakítanak. Elkezdődött az "Ismerd meg hazádat" mozgalom keretében az országjárások szervezése, ami a fiatalok körében a szülőföldhöz való kötődést erősítette és történelmi múltunk megismerésén keresztül segítette az akkori események megértését.

1957. májusában Szegeden is megalakult a jogi-, a mezőgazdasági-, a várospolitikai-, a kulturális- és a békebizottság. A mezőgazdasági bizottság hamarosan ankétot rendezett a paprikatermesztésről, a jogi bizottság rendeletismertető előadást szervezett, a várospolitikai bizottság dr.Bozsó Tibor vezetésével a tanácstagok munkáját segítette.

Rövid idő alatt elismerésre méltó eredményeket tudott felmutatni a Kéri Imre által vezetett Szép Szegedért mozgalom.

Több ezer ház környékét, egész utcákat hoztak rendbe, csinosítottak ki egy-egy tavaszi megmozdulás során.

A békebizottság szép akciója volt a Lidicei- emlékmű ujjáépítése. Az eredeti emlékkövet az ellenforradalom idején tönkretették, a rózsákat kitépték. A népfront az emlékművet kemény gránitból felujította és ezt követően évente a győzelem napján neves előadókkal tartottak itt békegyűlést.

A kulturális bizottság megkezdte a juliusi országos dalostalálkozó előkészítését. Tervbe vette a TIT-tel közösen a baráti népek életének bemutatását, ami az ellenforradalom idején felerősödött nacionalista hullámmal szemben a népek barátságának eszméjét, az internacionalista gondolkodás erősítését szolgálta.

A Péntek-esti beszélgetések sorozatában szintén érdekes és sokrétű munka folyt. Dr. Turai Géza tartotta össze az idejáros sokszínű társaságot. Legkitartóbban a képzőművészek jöttek, otthont keresve maguk számára. Tápai Antal, Kopasz Márta, Szőke Győző, Szegfű Sándor és Kosa János képezték a csoport gerincét.

Tápai Antal "Életutam" című könyvében szép emléket állít egyik akciójuknak.²⁵ Ebből a körből indult el a Szegedi Nyári Tárlat gondolata is.

A másik csoport a Szabadtéri Játékok ujraindításán munkálkodott. Közöttük a hangadók Turi Géza, Korek József, Ladányi Benedek és Tari János voltak, valamennyien tanácsai dolgozók. Nagy szerepet vállaltak a város közvéleményének alakításában is, a közönség szervezésétől a város fogadókészségének élesztéséig.

A Szabadtéri Játékok gondolatát a színészek is lelkesen támogatták. Szabady István, Kovács János, Mentés József, Horváth Teri, Kemény Kilió és Marosi Károly voltak a legaktívabbak. Időnként Szabó Miklós és Kiss Ferenc is bekapcsolódtak a munkába. A színház művészei sok esetben vállaltak társadalmi szereplést a népfront támogatására.

A "péntek esti beszélgetők" kezdték tervezgetni a Vidám Park és az állatkert létrehozását. A megvalósításhoz az első pénzösszegeket is összegyűjtötték. A terv fogadtatása kedvezően indult, a Tolbuhin sugárut mögötti terület kisajátítása meg is történt e célra. Végül a kulturpark terve megváltozott és később Ujszegeden a Vidám Park kissé zsufoltan ugyan, de megvalósult.

A kulturális bizottság keretében rövidesen írócsoport alakult. Az irodalmárok közül Szabolcsi Gábor, Ertsei Péter, Somfai László, Dér Endre és Andrásy Lajos látogatták rendszeresen a Népfront rendezvényeit. Ők indították újra a Tiszatáj című folyóiratot. Felelős szerkesztője Nagy István lett. Az első három szám megjelenéséhez szükséges anyagi feltételeket a népfront teremtette meg társadalmi uton. Dr. Turai Gézának a tanulók munkára nevelésével kapcsolatos, Gál Endre helytörténeti és Csongor Győző Dankó Pistáról írt munkáit is megjelentették, ²⁶ füzetben feldolgozva.

A fentiek is bizonyítják, hogy a munkabizottságok megalakulásával rövidesen nagy számu aktivista kapcsolódott be a megújuló népfrontmozgalom munkájába.

E megújulási folyamatban a Népfront elsőik között államjogi funkcióinak tudott eleget tenni.

A megyei képviselőcsoport első ülését az ellenforradalom után 1957. január 12-én tartotta. Az ülésen részt vettek Kádas István és Boros Gergely országgyűlési képviselők, az országgyűlés jegyzője.

Megyénk országgyűlési képviselői hűek maradtak a dolgozó néptől kapott megbízatásukhoz, nem vettek részt az ellenforradalmi eseményekben, s a későbbiekben bizalmat és támogatást szavaztak a Forradalmi Munkás-Paraszt Kormánynak. A képviselőcsoport első ülésén a megye mezőgazdaságának kérdéseivel foglalkozott és a megyei tapasztalatok alapján országos szintű javaslatokat fogalmazott meg. Kezdeményezte, hogy állapítsák meg a paraszti birtokkategória felső határát, rendezzék a földtulajdon- és jogviszonyt, határozzák meg a szerződéses termeltetés feltételeit a következő gazdasági évre.

Márciusban a képviselők megvitatták a megye termelőszövetkezeti mozgalmának helyzetét. Javaslatot tettek a belterjes megyei tájkulturák fejlesztésére, az állattenyésztés számbeli és minőségi növelésére, a mezőgazdasági termelőszövetkezetek, termelőszövetkezeti csoportok és termelési társulások gazdasági megszilárdítására.

Április végén megtárgyalták a május 9-i országgyűlés napirendjét. Az országgyűlésen Katona Sándor képviselő, a megyei népfrentbizottság titkára is felszólalt.

A májusi ülésszak után a képviselők beszámoltak választókerületükben. A 13 képviselő két hónap alatt 25 helyen tartott beszámolót, s ezeket nagy érdeklődés kísérte. /Ambrózfalván pl. K. Papp Mihály képviselői beszámolóján mintegy ezer ember vett részt./ A Csongrád megyei Hírlap tudósításaival, híradásaival nagy segítséget nyújtott a megyei nép-

frontbizottságnak a képviselői beszámolók megszervezésében. A képviselők július végi csoportülésén a megyei népfrontvezetők javasolták, hogy más megyékhez hasonlóan a megye képviselői is tartsanak piaci napokon fogadóórákat a népfront megyei irodáján, hogy választóik számára könnyebben elérhetőek legyenek. ²⁷

Ebben az időszakban nagy hangsúllyal vetődött fel a kérdés, vajon a régebbi koalíciós pártok tagjai, illetve más pártonkívüli közéleti személyiségek, akik a párt politikáját elismerik, mutatnak-e hajlandóságot arra, hogy bekapcsolódjanak a népfront tevékenységébe.

Megyénkben az ellenforradalom után a volt koalíciós pártok vezetői igen komoly érdeklődést tanúsítottak a közügyek iránt, elsősorban azok, akik az ellenforradalom idején nem kompromittálták magukat. Közülük sokan már a kezdeti időszakban részt vettek a népfrontbizottságok munkájában. A megyei népfrontelnökségnek 3 korábbi parasztpárti vezető volt a tagja /köztük Katona Sándor, a megyei népfrontbizottság titkára korábban a Parasztpárt Csanád megyei titkára volt/. A Független Kisgazdapárt 6 volt vezető tagja is részt vállalt a megyei elnökség munkájából /pl. Nagyistók József, az Országgyűlés alelnöke, a Népfront Csongrád megyei elnöke/. Az említettek közül hárman már 1957. nyarán tagjai lettek az MSZMP-nek. A "koalíciós jelleg" Szegeden is érvényesült. Nagy István, a népfront városi titkára tekintélyes, tapasztalt, művelt parasztpolitikus volt. Rajta kívül a korábbi parasztpárti Nagy Sándor, a kisgazdapárti Ördögh Imre és a szociáldemokrata

Simon Béla kapcsolódott be a mozgalomba.

A megyei pártbizottság felhívta a népfront megyei vezetőinek a figyelmét arra, hogy a szervezőmunka során vonjanak be még több becsületes, a népi hatalomhoz hű pártonkívüli dolgozót a népfrontmozgalomba, akik érdeklődnek a politikai kérdések iránt, elismerik a párt alapvető célkitűzéseit és tekintélyük-nél, példamutató munkájuknál fogva alkalmasak-e megbízatásra. Ebben az időszakban szép számban voltak ilyen emberek, akik szimpatizáltak a rendszerrel, de úgy gondolták, hogy kívá-
rják, milyen irányu lesz a fejlődés. Többségük tartózkodott a politikai állásfoglalástól, önmagában igyekezett tisztáz-
ni a dolgokat, legfeljebb gazdasági vagy kulturális kérdések-
kel foglalkozott. E jószándéku, de egyelőre még visszahuzódó
és bizonytalan munkások, parasztok és értelmiségiek aktivitá-
sát olyan irányba kellett fokozni, hogy segítsenek a tömege-
ket felsorakoztatni a párt politikája mellé. Ehhez nagy tü-
relemre, megértésre, bizalomra volt szükség mind a pártszer-
vek, mind a népfront vezetői részéről.

3. A Hazafias Népfront szervezeti megújítása

A Hazafias Népfront Országos Tanácsa 1957. október 21-22-
i ülése előtt tisztázatlan volt, hogy a népfront milyen szer-
vezeti formában alakuljon újjá. A népfront megyei vezetői kö-
rében még élénken élt annak a rossz tapasztalatnak az emléke,
hogy az ellenforradalom idején a népfront soraiba ellenséges
elemek is beférkőztek, s a mozgalmat revizionista nézeteik
terjesztésére, a nacionalizmus szítására és a néphatalom gyen-

gítésére használták fel. Ennek következtében az eddigi szervezeti formákat nem találták megfelelőnek, úgy vélték, hogy a továbblépés feltétele a szervezeti keretek megszilárdítása, megszigorítása. Tisztázandónak tartották a népfronthoz való tartozás kérdését is. Korábban mindenki tagja lehetett a mozgalomnak, aki becsülettel elvégezte munkáját. A népfrontvezetők azt vallották, hogy aki a népfrontmozgalomban részt kíván venni, az mutasson is fel valamit a közért való munkálkodásból. Jusson érvényre a Népfront területén bizonyos mérvű kööttség is. Ezt a nézetet osztotta a megyei pártvezetés is. Azt javasolták a felsőbb pártszerveknek, hogy a Népfront ne mozgalom legyen - ez az eddigi tapasztalatok szerint szétfolyó és megfoghatatlan -, hanem szervezet, laza formában. Legyen tagsági igazolvány és negyedévenként csekély tagsági díj. Ilyen formában a parasztság tömegeit is szervezettebben össze lehetne fogni. Ugy látták, hogy a tanyai területeken olvasókörok megalakítása szükséges, amelyeket a népfrontbizottságok irányítanak, e pártszervek ellenőrzése mellett. Az olvasókörok biztosíthatnák érdeklődés szerint a szakmai ismeretterjesztő és egyéb előadások, rendezvények szervezését, szakkörok létesítését. ²⁸

Megyei szinten tehát érződik az egyéni parasztok szervezésére, összefogására való törekvés, amit a megye tulnyomóan mezőgazdasági jellege igazolt, de ez az ipari munkásságra való támaszkodás bizonyos mértékű háttérbe szorulásának veszélyét is magában hordozta.

A Hazafias Népfront tevékenységét elvi és gyakorlati vonatkozásban tisztázta az Országos Tanács 1957. október 21-22-én tar-

tott ülése. Az országos tanácsülés meghatározta a Hazafias Népfront jellegét, valamint tisztázta azt a döntő elvi kérdést, hogy kik vehetnek részt a Hazafias Népfront munkájában: "A Hazafias Népfront politikai tömegmozgalom, a kommunisták és pártonkívüliek szövetsége a szocializmus építésére a nemzeti függetlenség és a béke megvédésére." A mozgalom munkájában részt vehet minden dolgozó, aki ezekkel a célkitűzésekkel egyetért.

Az országos tanácsülés felhívása után a Hazafias Népfront iránti nagyarányú érdeklődés bizonyos mértékig csökkent Csongrád megyében is. Az Országos Tanács szilárd állásfoglalása a párt és a kormány politikája mellett csalódást okozott azoknak, akik a népfrontot a párttal és a kormánnyal szemben ellenzéki vagy ellenzékiekedő célokra akarták felhasználni. Az Országos Tanácsülés felhívása után találkoztunk olyan nézetekkel megyénkben is, - főként pártonkívüliek részéről - amelyek csak a kommunisták mozgalmának tartották a népfrontot. A párttagok pedig az ellenforradalom előtti helytelen népfrontpolitika következtében tartózkodóan és kissé bizalmatlanul szemlélték ebben az időben a népfrontmozgalmat. ²⁹

A tartózkodást és bizalmatlanságot oldotta az MSZMP Politikai Bizottságának 1957. november 21-én a Hazafias Népfront mozgalom megerősítésére hozott nagy jelentőségű határozata. A határozat kiemelte, hogy a mozgalom erősítését szükségessé teszik azok a nagy politikai, gazdasági és kulturális feladatok, amelyek az ország előtt állnak. A népfront erősítése ugyan-

akkor lehetővé teszi a még határozottabb harcot az ellenforradalom által okozott károk felszámolásáért, a dolgozó nép életkörülményeinek megjavításáért. A mozgalom továbbfejlesztése jelentős biztosítékként számolt azzal a nagyfoku aktivitással, mely a társadalom különböző rétegeiben megnyilvánult. Mind többen fejezték ki készségüket, hogy részt vegyenek az országos és a helyi ügyek intézésében. Mindez arról tanuskodott, hogy nemcsak a párttagok, hanem a pártonkívüliek, sőt a más pártokban nevelkedett emberek számára is nagy iskola volt az ellenforradalom és levonták annak tanulságait.

A dokumentum hangsúlyozta, hogy az országban szükség van egy olyan erős népfrontmozgalomra, amely átfogja a széles tömegeket, kifejezi a népi egységet és az egész dolgozó nép céltudatos aktív munkáját igényli a szocializmus építése érdekében, hiszen a tömegek közreműködése nélkül nem oldhatók meg a társadalom építésének feladatai.

A Politikai Bizottság világosan meghatározta a népfront politikai tartalmát: a munkásosztály és a szocializmushoz hű erők összefogása azokkal a társadalmi rétegekkel és csoportokkal, amelyek a részletek tekintetében, vagy a megoldás módját illetően más véleményen vannak, de alapvető kérdésekben helyeslik a párt és a kormány politikáját, készek annak megvalósításában részt venni.

A határozat leszögezte, hogy a népfrontmozgalom társadalmi és politikai alapja a munkás-paraszt szövetség. Ez az egész népfrontmozgalom gerince. A népfront vezető, irányító ereje

az MSZMP-vel az élen a munkásosztály. A népfrontmozgalomban állandóan erősíteni kell a párt és munkásosztály befolyását, vezető szerepét. A népfront nem tömegszervezet, hanem széles demokratikus társadalmi politikai tömegmozgalom, amely összekapcsolja a tömegszervezeteket, a társadalmi szerveket a pártonkívüli széles dolgozó tömegekkel. A Hazafias Népfront mozgalom a nemzeti egység állandó erősítője, formálója, népi demokratikus rendszerünk demokratizmusa fejlesztésének fontos eszköze.

Mindezek valóráváltásában a Hazafias Népfrontnak nincs szüksége általános politikai programra, tevékenységének alapját a párt és a kormány politikája képezi. A Hazafias Népfront tevékenységével erősítse a nép hatalmát. Nevelje a tömegeket a haza iránti odaadás, a szocialista erkölcs szellemében. Fejlessze és ápolja az egész társadalom felelősségét az ifjúság neveléséért. Legyen a béke, hazánk függetlensége és szabadsága megvédésére irányuló harc fontos szervezője. Nevelje dolgozó népünket a nemzetköziség, a Szovjetunióval és a többi népi demokratikus állammal fennálló barátság és együttműködés szellemében. Munkálkodjon kulturális életünk felvirágoztatásán, a közművelődés fejlesztésén. A mezőgazdaságban erősítse a biztonság légkörét, a termelési kedvet, segítse a termés hozamok növelését. Töltse be fontos szerepét az államhatalom központi és helyi szervei megválasztásának előkészítésében és lebonyolításában. Segítse elő, hogy az országgyűlési képviselők és a tanácsstagok szoros kapcsolatban legyenek választóikkal. Biztosítsa a széles dolgozó tömegek

résztvételét az országos és a helyi politikai, gazdasági és kulturális kérdések megoldásában. A népfront és szervei támogatassák a dolgozók reális, jogos és megvalósítható javaslatait, lépjenek fel a demagógia, a jogtalan vagy meg nem valósítható követelések ellen. Kezdeményezzék öntevékenyen az egyes helyi feladatok megoldását, ennek érdekében tárják fel a helyi tartalékokat, szervezzenek széles körű társadalmi összefogást. 30

A Politikai Bizottság határozata a társadalomban a népfront jellegéről korábban kialakult vitákat lezárta, s határozott programot adott a pártszervek számára a mozgalom elvi-politikai irányítására. Kimondta, hogy a Hazafias Népfront testületeit minden szinten a párt szervei és szervezetei irányítják. A pártbizottságok és vezetőségek felelősek a területükön működő népfrontbizottság munkájáért, tevékenységéért. A párt vezető szerepének érvényesítése azonban csak a népfront választott szerveiben működő kommunista csoportokon és az ott dolgozó kommunistákon keresztül valósul meg, a pártszervek a népfrontbizottságokra kötelező érvényű határozatokat nem hozhatnak.

A dokumentum hangsúlyozta, hogy meg kell teremteni a kommunisták körében a politikai-szemléleti egységet annak érdekében, hogy megértsék, hogy a népfront a párttagok és a velük együttműködő pártonkívüliek mozgalma az előbbieket vezette alatt. A pártbizottságok, a kommunista csoportok és az egyes kommunisták munkamódszere a meggyőzés, a példamu-

tatás, a következetes politikai munka legyen. Ennek eszközével lépjenek fel a párt politikájától eltérő nézetekkel szemben. Folytassanak kétfrontos harcot, ne engedjék, hogy az ellenség a saját céljai megvalósítására használja fel a népfrontot, de szálljanak szembe a helyenként jelentkező szektás nézetekkel is, amelyek a népfront, a pártonkívüliek és általában a tömegek körében végzett politikai munka lebecsülésében jutnak kifejezésre.

A Politikai Bizottság a Hazafias Népfront megerősítésének fontos feltételeként jelölte meg, hogy a párttagság megértse, hogy a népfront a nemzeti összefogás erősítésének, az ország függetlensége megvédésének, a dolgozó nép erkölcsi-politikai egysége megszilárdításának, a szocializmus építésének fontos tényezője. Ezért a kommunisták ne idegenkedjenek, ne huzódozzanak a népfronttól, támaszkodjanak rá, igényeljék közreműködését minden fontos társadalmi feladat megoldásához.

A határozat felhívta a figyelmet a népfronton belüli viták fontosságára. Ezek lehetőséget adnak arra, hogy a kommunisták bátran hirdessék a párt nézeteit és politikáját és türelmes munkával meggyőzzék azokat, akik még nem minden kérdésben értenek velük egyet.

Emellett a népfront fórumain elhangozhat bírálat egyes párt-szervek vagy kommunisták munkájával, magatartásával szemben is. Ezeket a kritikai észrevételeket továbbítani kell a párt-szervekhez és le kell vonni belőlük a szükséges következtetéseket.

Ezzel a felsőbb pártszervek a párt tevékenységének az egy-pártrendszer viszonyai között szükséges társadalmi kontrollját igyekeztek ösztönözni.

A Politikai Bizottság helytelenítette azokat a törekvéseket, amelyek a párt vezető szerepét a népfrentbizottságokon belüli kommunista többséggel kívánták biztosítani. Szükségtelennek tartotta azt is, hogy a népfrentban minden vezető funkciót párttagok töltsenek be. Ehelyett a hatékony politikai munka szükségességét hangsúlyozta, külön figyelmet szentelve azokra a községekre, ahol alacsony a párttagok száma.

Végül felhívta a területi pártszervek figyelmét, hogy 1958. március 15-ig hozzák létre a népfrent választott szerveiben a kommunista csoportokat és biztosítsák, hogy ezeken keresztül megvalósuljon a párt politikája. ³¹

A megyei pártbizottság - a Politikai Bizottság 1957. november 21-i határozata alapján - 1958. március 14-én irányelveket fogadott el a hazafias népfrent-bizottságokban működő kommunista csoportok tevékenységéhez. A testület a párt politikájának érvényesítése, a népfrenton belüli helyes politikai vonal kialakítása érdekében úgy határozott, hogy megyei, városi és járási szinten a népfrentbizottságokban és az elnökségekben, községekben pedig a bizottságokban kell megalakítani a kommunista csoportokat. A pártcsoportok vezetői az illetékes pártbizottságok titkárai, vagy képviselői legyenek, akik egyben töltsék be a népfrentbizottság

egyik alelnökének tisztét, vagy legyenek az elnökség tagjai. A dokumentum hangsúlyozta, hogy "a párt és a tömegek közötti kapcsolat állandó erősítésének alapvető feltétele az, hogy nap mint nap meggyőzzük a legszélesebb pártonkívüli tömegeket a párt politikájának helyességéről. Ebben fontos feladata van a Hazafias Népfront bizottságoknak és az MSZMP csoportoknak. Hogy a népfrontmozgalom valóban összekötő kapocs legyen a párt és a tömegek között, szükséges a rendszeres és jól átgondolt pártirányítás biztosítása a népfrontmozgalomban." ³²

Az irányelvek kiemelik, hogy a pártszervezetek a népfront választott szerveire nem hozhatnak határozatokat, csak a népfrontban dolgozó kommunistákra. Az utasítás, nyomás látszatát is kerülni kell. Türelmes meggyőző munkára van szükség, hogy a pártonkívüliek is magukénak érezzék a párt által meghatározott célokat. A pártcsoport tájékozódjon a tömegek véleményéről, elemezze a párthatározatok végrehajtását. Időnként értékelni kell a párttagok egyéni magatartását is, az illetékes pártszervek pedig időközönként tűzzék napirendre a népfrontbizottságok munkáját.

4. A Hazafias Népfront tevékenységének széles körű kibontakozása

A Politikai Bizottság határozata kedvezően befolyásolta megyénk területén a népfront szervezeti megerősítését és a tartalmi munka kibontakoztatását. Három járási, négy városi és hatvanhárom községi népfrontbizottság megválasztására került sor, összesen 3921 testületi taggal.

A Politikai Bizottság novemberi határozata szellemében a Szeged városi párt-végrehajtóbizottság 1957. december 20-i ülésén tekintette át a városban folyó népfrontmunkát.

A testület elismerően szólt a munka újraindításáról. Sikeresnek értékelte a népfrontnak az időszakai tanácstagválasztások során kifejtett tevékenységét, melynek során 46 körzetben választottak új tanácstagokat. Az akcióban való részvétel során erősödött a mozgalomnak a tömegekkel és a tanácsokkal való kapcsolata, a választásokban való részvétel egyben a kerületi népfrontmunka felélédését is magával hozta. Különösen kiemelkedő volt a III. kerületi elnökség munkája. Tevékenységük jóval tulterjedt az elnökségi ülések rendszeres megtartásán. Szoros kapcsolatot alakítottak ki a kerületi tanáccsal, a kerületben lévő iskolákkal, fontosabb üzemekkel. A parasztsággal való jó együttműködés érdekében elhatározták az alsóvárosi és a mihálytelki gazdakörök ujjaszervezését. Alsóvárosban is arra alkalmas tekintélyes gazdákból szervező bizottságot hoztak létre és megkezdték a tagok szervezését.

A városi párt-végrehajtóbizottság nagyra értékelte a hazafias népfrontnak az általunk fentebb már érintett kulturpolitikai tevékenységét. Kiemelte Juhász Gyula szobrának augusztus 20-i avatását, a Szeged felszabadulása évfordulóján és november 7-e alkalmából rendezett színvonalas ünnepségeket, hasonlóképpen az Arany János irodalmi estet és szavalóversenyt, a képzőművészek kiállításait, a szegedi énekkarok december 16-i Kodály-estjét.

Üdvözölte a kibontakozó műemlékvédelmi, néprajzi, helytörténeti és irodalmi tevékenységet. Helyeselte, hogy a kulturális bizottság pedagógus csoportja a Nőtanáccsal közösen két alkalommal is előadást tartott a szülői munkaközösségek vezetői számára az ifjúság hazafias neveléséről, s elhatározták, hogy "Nagyjaink arcképcsarnoka" címmel feldolgozzák az egyes tudományos és művészeti ágak kiemelkedő személyiségeinek életét, munkásságát és fényképüket rövid ismertető szöveggel elhelyezik az iskolákban.

A párttestület úgy ítélte meg, hogy az eddig lebonyolított rendezvények és elindított akciók nemcsak szervezési sikereket jelentettek, hanem tartalmát tekintve is növelték a népfront politikai erejét. Az elért eredményeket elismerve a végrehajtó bizottság felhívta a figyelmet a munka gyengeségeire is. Rámutatott, hogy a népfrontbizottsági tagok egy része passzív, nem vesz részt a szervezőmunkában. Alacsony a népfrontban dolgozó, politikai tapasztalatokkal rendelkező kommunisták száma. Kevés üzemi dolgozót sikerült bevonni a mozgalomba. A különböző szakbizottságok nagy része nem fejt ki eredményes munkát. A Békebizottság kevés segítséget kap az országos szervektől is. A népfront és néhány tömegszervezet kapcsolatai formálisak. A népfronttestületekben nem működnek a kommunista csoportok.

A testület határozata felhívta a figyelmet a Politikai Bizottság 1957. november 21-i határozatának legfőbb mondanivalójára és ennek alapján konkrét helyi tennivalókat fogalmazott meg. Javasolta, hogy a népfrentbizottságokat erősítsék meg mozgalmi és politikai tapasztalatokkal rendelkező elvtársakkal, akik a népfrentban végzendő munkát pártmegbízatásként kapják. A városi népfrentbizottság létszámát fel kell emelni 150 főre, tagjainak 30-35 %-a üzemi munkás legyen. A pártszervezetek nyujtsanak segítséget a népfrent kádermunkájához. Haladéktalanul meg kell alakítani a pártcsoportokat a népfrenttestületekben és ki kell dolgozni működésük irányelveit. Az 1958. januári párttaggyűlések egyik napirendje a népfrentmunkával kapcsolatos feladatok megvitatása legyen. Ezeken és más fórumokon is törekedni kell a népfrenttal szembeni lebecsülés megszüntetésére. Propagálni kell a népfrent 1958. évi nyári programjait, ezeket a város minden dolgozója érezze magáénak. Több segítséget kell kérni a munkához az országos irányító szervektől. Minél előbb össze kell ülni a többi tömegszervezetek vezetőivel a feladatok koordinálásának céljából. Ehhez a városi pártbizottság Párt- és Tömegszervezetek Osztálya nyujtson segítséget, egyben meg kell alakítani az osztály mellett a népfrent-szakbizottságot.

A megyei népfrentbizottság kiegészítése 1958. március 13-án nagyaktiva keretében történt Hódmezővásárhelyen, az akkori megyeszékhelyen. A résztvevők 101 tagu népfrentbi-

zottságot és 35 tagu elnökséget választottak. Megszűnt az a korábbi helytelen gyakorlat, hogy a népfrentbizottság tagjainak döntő többsége funkcionárius és hódmezővásárhelyi lakos - az új bizottsági tagok kétharmad része a megye többi településeit képviselte. Az újjáválasztott alsóbb szintű testületek társadalmi összetétele azonban még sok helyen egyenetlenségeket, gyakran helytelen nézeteket tükrözött. A bizottsági tagok tulnyomó többsége továbbra is értelmiségi, alkalmazott és funkcionárius volt, alacsony volt a munkások, tsz-tagok, egyéni parasztek aránya.

A fentiek alátámasztására néhány példát említünk: A makói járási 72 tagu népfrentbizottságban az 5 fő munkás /6,9 %/ akkor is kevésnek tünik, ha tudjuk, hogy a lakosság ekkor tulnyomórészt mezőgazdasággal foglalkozott; ezzel szemben az alkalmazottak száma 17 fő /23,6 %/ volt.

Az igen jelentős mezőgazdasággal rendelkező Hódmezővásárhelyen, ahol a népfrent irányításával 15 gazdakör működött, a 101 tagu bizottságból az egyéni parasztek aránya mindössze 6 % volt. Itt a munkások aránya /38 %/ megfelelőnek minősíthető.

Csongrádon a 115 fős bizottságból tsz-tag volt 8 fő /7,8 %/, ezzel szemben értelmiségi 23 fő /20 %/, alkalmazott 18 személy /15,6 %/.

A szegedi járásban, Szentesen, Csongrádon és Makón az ifjúság képviseletét nem biztosították politikai súlyának megfelelően. A szegedi járási elnökségben 15 főből nem volt egyetlen termelésben dolgozó munkás, vagy tsz-tag sem. 33

A példaként felhozott aránytalanságok azt bizonyítják, hogy a határozatokban lefektetett helyes elvek nem valósultak meg a gyakorlatban, automatikusan, sokszor a népfrentvezetők is idegenkedtek attól, hogy új erőket vonjanak be a testületekbe, tartva attól, hogy ezek - legalábbis a kezdeti időszakban - nehezebben lesznek aktivizálhatók. Esetenként jobban bíztak az állami és más tömegszervezetekben dolgozó vezetőkben, alkalmazottakban, mert azok ugymond "hivatalból" elvégzik feladataikat a népfrenton belül is.

Az irányító pártszervek arra törekedtek, hogy biztosítsák a népfrenttestületek helyes, a párt szövetségi politikáját tükröző és annak megvalósítását elősegítő összetételét. Céljuk a megyei pártbizottság 1956. októbere előtt hozott határozatának végrehajtása volt, amely a népfrenttestületekben a párttagság 40 %-os és a pártonkívüliek 60 %-os arányát tartotta kívánatosnak. Az elvi-politikai irányítás, a türelmes meggyőzés mellett azonban esetenként előfordult a pártszervek részéről konkrét operatív beavatkozás is a népfrent munkájába. Pl: A Szegedi járási Pártbizottság határozatban mondta ki, hogy a járási népfrentelnökségbe 4 munkást és 2 tsz-tagot kell kooptálni és ennek érdekében az elnökség létszámát 15-ről 21 főre kell emelni.^{33/a} A határozat ugyan bizonyos mértékig csorbitotta az érintett népfrenttestület önállóságát, de az adott helyzetben a helyes politikai irányok kialakítása és az

aránytévesztés elkerülése érdekében igazolható volt.

A Politikai Bizottság határozata nyomán a népfrontmozgalom keretében megyeszerte helyes társadalmi kezdeményezések indultak el az ifjúság szocialista szellemű nevelése, a kulturális és ismeretterjesztő munka területén, a békemozgalomban, haladó nemzeti hagyományaink ápolásában, valamint a város- és községfejlesztési tervek megvalósítását segítő társadalmi munka szervezésében.

A megyei békebizottság még szeptember folyamán tiltakozó felhívást adott ki az ENSZ ötös bizottságának a magyarországi ellenforradalmi eseményeket meghamisító, az MSZMP és a Magyar Forradalmi Munkás-Paraszt kormány politikáját rágalmazó jelentése miatt. A gyors konszolidációt és a mielőbbi kibontakozás óhaját bizonyította, hogy a felhívást megyénk lakosságának ezrei irták alá.³⁴ A béke-barátsági munka egyik legeredményesebb időszaka volt az 1958. májusában megrendezett Népek Barátsági Hónapja. Ennek során kétszázötven olyan népfront jellegű béke- és kulturális rendezvényre került sor, ahol a megjelentek száma kétszázon felül volt.

A rendezvények közül kiemelkedett a népfrontmozgalom testvérszervezetének a Bolgár Hazafias Arcvonal delegációjának látogatása alkalmából szervezett békenaggyűlés Földeákon, mintegy háromezer résztvevővel, a megyei küldöttválasztó békekonferencia Hódmezővásárhelyen, az apátfalvi Dózsa-napok rendezvény-sorozata - ahol Dögei Imre, földművelésügyi miniszter több ezer parasztember előtt ismertette a kormány politikáját, a mezőgazdaság szocialista átszervezésével kapcsolatos elkép-

zeléseit -, a megyei orvos béketalálkozó, a szentesi és csongrádi kubikusankét, a nagylaki békeest, a szőregi szovjet képműveléssel egybekötött békenap, a makói román-magyar barátsági est. A rendezvényeken megyénk mintegy hetvenezer lakosa - köztük számos fiatal - tett hitet a béke, a népek barátsága és a szocializmust építő népek testvéri együttműködése mellett - a lakosság szinte minden rétege és korosztálya. Több száz klubszerű beszélgetésre, kisgyűlésre is sor került a tanácsstagok és népfrentbizottsági tagok közreműködésével.

Igen eredményesek voltak a népfrentbizottságok által a város és községfejlesztési tervekben meghatározott helyi jellegű feladatok megvalósítása érdekében szervezett társadalmi munka akciók. Ezek lebonyolítása során fejlődött a tanácsok és a népfrentbizottságok együttműködése, folyamatos munkakapcsolat alakult ki közöttük. 1958-ban megyénk területén a népfrentbizottságok 1 millió Ft értékű társadalmi munkát szerveztek. Az elvégzett munkák közt ut-, járda-, iskola- és kulturházépítés, fásítás, parkosítás és belvízelvezetés szerepelt, ahol a segéd- és szakmunkát, a fuvarozást egyaránt a helyi lakosok végezték.

1958. augusztus 23-án a megyei párt-végrehajtóbizottság értékelte a népfrentmozgalom eredményeit, a választott szervek és az apparátus munkáját. Többek közt megállapította, hogy az elmúlt egy év során előrelépés történt a területi

munkában, kollektivebbé vált a tevékenység, az elnökség több tagja nemcsak a munka tervezésében vett részt, hanem az éves program megvalósításában is. Tevékenységükhöz a megyei párt-végrehajtóbizottság és a Párt- és Tömegszervezeti Osztály jelentős politikai segítséget nyújtott. Az értékelés tovább ösztönözte a népfrontmunka tervszerűségének javítását, az ülések színvonalának növelését, a bizottsági tagok további bekapcsolását a munkába.

Az év folyamán rendezett sikeres közös rendezvények kapcsán egészséges, gyümölcsöző együttműködést sikerült kialakítani a népfrontmozgalom és más tömegszervezetek között is. A párt-, tanácsi- és népfrontszervek együttműködéséhez ugyancsak jó terepet biztosított az 1958. november 16-i országgyűlési és tanácsválasztások előkészítése és lebonyolítása. A választások eredményeként befejeződött a népi hatalom megerősítése és az ország alkotmányos életének helyreállítása. A dolgozó osztályok szavazataikkal is kifejezték a párt és a kormány politikája iránti bizalmukat és megbízást adtak a politika folytatására. A választást megelőző hetek munkájában tovább erősödött a párt ideológiai, politikai, szervezeti egysége, nőtt a párttagság aktivitása. Tovább szilárdultak a párt tömegkapcsolatai. A pártszervezetek többsége helyesen oldotta meg a tömegszervezetek pártirányítását, munkájuk koordinálását. A választási munkából a pártszervezetek és a kommunisták mellett a tömegszervezetek és jelentős számú pártonkívüli társadalmi munkás is kivette a

részét. E fontos politikai akcióban a szocializmus építésének elvi alapján tovább erősödött a párttagok és pártonkivüliek összefogása. A Hazafias Népfront a választási munkában bizonyosságot tett arról, hogy a párt vezetésével megtalálta helyét az ország politikai és társadalmi életében. A választási eredmények azt mutatták, hogy kialakult egy széles demokratikus nemzeti egység az 1956. november 4-e utáni politika alapján a szocializmus, a rend és a békés termelőmunka mellett. Az eredményekből arra is lehetett következtetni, hogy a párt- és a kormány politikáját nem, vagy csak részben támogatók, illetve az ingadozó kispolgári rétegek is a rendszer megerősödésének és a tömeghangulatnak a hatására a népfront jelöltjeire szavaztak.

Az ellenségnek nem járt sikerrel az a törekvése, hogy a választókat passzivitásra bírja. A választók 98,4 %-a járult az urnák elé és ezek 96,6 %-a a Hazafias Népfront jelöltjeire adta le szavazatát.

A Hazafias Népfront Országos Tanácsa határozata alapján a népfrontbizottsági tagok és az új tanácstagok oktatását a népfront szervezte. Megyénkben ezeken az oktatásokon - melyek előadói zömmel a népfrontbizottságok vezetői voltak - 45 községben 2150 népfrontbizottsági tag és mintegy 2400 tanácstag vett részt. E téli tanfolyamok tematikája felfoglalta a világpolitika alakulásának, belpolitikai életünknek, a világ és hazánk mezőgazdasága fejlődésének, a hazai ipar fejlesztésének legfontosabb kérdéseit. ³⁵

A megyei népfrentbizottság a megyei tanács művelődési osztályával közösen a tél folyamán Kisteleken 2 éves, Kiskundorozsmán és Csanádpalotán pedig 1 éves népfőiskolai tanfolyamot szervezett 141 hallgatóval. A mezőgazdasági osztállyal közös szervezésben 42 ezüstkalászos tanfolyam indult 1246 egyénileg dolgozó paraszt, tsz-tag, mezőgazdasági munkás részvételével. Hódmezővásárhelyen 13 olvasóköriben 39 ismeretterjesztő előadás hangzott el, az érdeklődők száma több, mint 2000 fő volt. A tanfolyamok sikerét jelezte, hogy egy-egy helyen /pl. Ószikáncs/ alkalmanként száznál több parasztember is részt vett az előadásokon. A szegedi és a szentesi járás községeiben és Csongrád külterületén a helyi népfrentbizottságok által szervezett téli előadásokon mintegy négyezer ember vett részt. ³⁶

III. A párt agrárpolitikájának támogatása, a mezőgazdaság szocialista átszervezésében való részvétel

1. A párt agrártéziseitől a mezőgazdaság szocialista átszervezéséig

Az általunk eddig felvázoltakból is kitűnik, hogy a Hazafias Népfrent mozgalom már közvetlenül az ellenforradalom utáni időszakban méltó részt vállalt megyénkben is a közvélemény alakításában, a társadalmi tudat formálásában, végső soron a néphatalom megszilárdításában, a szocialista konszolidációban. A keretei között kibontakozó viták lehetőséget nyújtottak a párt politikája melletti meggyőző munkára, az esetenként jelentkező szélsőséges nézetek leszerelésére,

a párt vezetésével a társadalom széles rétegeit aktív cselekvésre mozgósító elvszerű szövetségi politika megvalósítására. Eközben folyamatosan alakultak a mozgalom munkamódszerei, bővült a politikai munka eszköztára, erősödött a sajátos népfrontos arculat, amely lehetővé tette, hogy a mozgalom a párt politikáját támogatva mindinkább önálló kezdeményezésekkel is részt vegyen e politika formálásában. Az ötvenes évek végén, a hatvanas évtized első éveiben a mezőgazdaság szocialista átszervezése, a népgazdaság minden ágára kiterjedő szocialista tulajdonviszonyok megerősítésében való közreműködés jelentett újabb - gyakran ellentmondásokat is magában hordozó - nagy erőpróbát a mozgalom számára.

A szervezőmunka beindításához a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága 1958. december 7-i határozata teremtette meg a szilárd elvi alapot. A határozat megállapította, hogy 1956. november 4-ét követően a mezőgazdaság fejlesztésére hozott párt- és kormányhatározatok és egyéb intézkedések helyeseknek bizonyultak és számos területen kedvező hatást fejtettek ki. Belterjes irányban fejlődött a mezőgazdaság, nőtt a termelés mennyisége, anyagilag erősödtek mind az egyénileg gazdálkodó, mind a szövetkezetekben dolgozó parasztok, megszilárdultak a termelőszövetkezetek, nőtt a tekintélyük az egyénileg gazdálkodó parasztok előtt is. A fejlődés ellenére azonban a közös gazdaságok száma és területük nagysága elmaradt az ellenforradalom előtti állapottól. A Központi Bizottság kifejezte azt a véleményét, hogy gyorsítani

kell a mezőgazdaság szocialista átszervezésének ütemét, fel kell tárni és az egész párttal meg kell értetni az elmaradás okait. Az okok között elsőként említette, hogy közvetlenül az ellenforradalom után a párt feladata a megbomlott munkásparaszt szövetség helyreállítása és megszilárdítása volt, ebben az időszakban tehát nem tehetette központi kérdéssé a termelőszövetkezetek szervezését. Ez a helyzet azonban a szocialista államrend megszilárdulásával megváltozott. Az 1957. január 6-i kormánynyilatkozat és a Központi Bizottság februári határozata már egyik fő feladatként a mezőgazdaság szocialista átszervezését, a szövetkezetek megalakítását jelölte meg. Az említett állásfoglalások ellenére a termelőszövetkezeti mozgalom csak lassan erősödött meg. Egyeseket a multban szerzett rossz tapasztalatok tartottak vissza a szövetkezéstől. A megmaradt és fokozatosan megszilárduló termelőszövetkezetek nem tudtak megfelelő vonzó hatást gyakorolni. Az egyénileg gazdálkodó parasztok a kedvezően megváltozott körülmények között elégedettek voltak helyzetükkel, nem törekedtek változásra. Időnként a sajtó is helytelen nézeteket terjesztett, tulhangsúlyozta az önkéntesség elvének betartását, de nem mozgósított a szövetkezetek szervezésére, főleg az alacsonyabb rendű szövetkezeteket népszerűsítette, de nem propagálta a szövetkezés fejlettebb formáit. Időnként a párt- és tanácsi szervek munkájában, magatartásában is ingadozás, bizonytalanság érződött. Nem alakult ki egység az MSZMP agrárpolitikája néhány alapvető kérdésében. Egyesek elkerülhetetlennek tartották a termelés átmeneti visszaesését a

mezőgazdaság szocialista átszervezése során, mások úgy vélték, hogy a termelés emelését nem szabad a szocialista átszervezés kedvéért kockára tenni. Az egyik nézet képviselői tehát a termelés növeléséről, míg a másik oldalé a szövetkezetesítésről mondtak volna le. Eltértek a vélemények a termelőszövetkezeti formák kérdésében is. Voltak, akik a szocialista fejlődés útját kizárólag a mezőgazdasági termelőszövetkezetek szervezésében látták, míg mások csakis a termelőszövetkezeti csoportok alakítását látták reálisnak. Egyes nézetek szerint az egyénileg dolgozó parasztokat csak adóterheik jelentős növelésével lehet rábírni a szövetkezetbe való belépésre, mások természetesnek tartották a gazdálkodók kiugróan magas jövedelmét is. Sokan elzárkóztak az egyéni gazdáknak a pártba való felvételétől, mások a párt politikájával általában egyetértő paraszti tömegek előtt szélesre akarták tárni a párt kapuit.

A Központi Bizottság decemberi ülése feltárta az elkövetett hibákat, elítélte a párt vonalától - az MSZMP 1957. júliusi agrárpolitikai téziseiben lefektetett elvektől - való jobb- és baloldali elhajlásokat. Egyértelműen deklarálta, hogy a társadalom szocialista átalakítása csak a mezőgazdaság szocialista átszervezésével válik teljessé, a szocializmus építése pedig visszafordíthatatlanná. Változtatlanul helyesnek tartotta a párt agrárpolitikájának azt a célkitűzését, hogy a mezőgazdaság szocialista át-

alakítását a mezőgazdasági termelés egyidejű növelése mellett kell végrehajtani. A Központi Bizottság az adott politikai és gazdasági helyzetben úgy látta, hogy 1959 folyamán lehetőség nyílik a termelőszövetkezeti mozgalomnak a korábinál gyorsabb fejlesztésére. Ennek során a feltételek megletének mértékében kell differenciálni az egyes megyék, sőt egy-egy megyén belül a járások között is. A gyorsabb ütemű fejlődés feltételeinek megteremtéséből minden kommunistának és haladó embernek ki kell vennie a részét. A határozat fontos feladatnak tekintette a párt politikája iránti bizalom erősítését, a munkás-paraszt szövetség szilárdítását oly módon, hogy a munkásosztály tudatában legyen annak, hogy az ő feladata a parasztságot a szocializmus útjára vezetni, a parasztság pedig megértse, hogy csak a szocialista nagyüzemi gazdálkodás hozhatja meg gazdasági és kulturális felemelkedését. A falusi osztályellenséggel szembeni harcban pedig szükség volt a párt falusi munkája színvonalának emelésére, a falusi pártszervezetek megerősítésére.

A párt nagy figyelmet fordított a szervezőmunka személyi feltételeinek megteremtésére. A Központi Bizottság intézkedett, hogy a falusi pártszervezetek és tanácsok, a meglévő és újonnan alakuló termelőszövetkezetek megerősítésére 500 politikailag szilárd, a politikai és a szervezőmunkában nagy tapasztalattal rendelkező, jól képzett, lehetőleg falusi származású és az ottani helyzetet jól ismerő elvtársat kell pártmegbízatásként, önkéntes alapon falura küldeni.

A jól dolgozó, erős termelőszövetkezetekből, állami gazdaságokból tehetséges, vezetésre alkalmas szakembereket kell átírányítani a gyenge termelőszövetkezetekbe. Fontosnak tartotta, hogy a termelőszövetkezeti szervezésben és agitációban résztvevő kommunista aktivisták széles körű felvilágosító munkával mindenekelőtt a falusi tömegszervezetek tagjait győzzék meg a szövetkezés előnyeiről. Érték el, hogy minden egyénileg gazdálkodó falusi tanácstag, földművesszövetkezeti igazgatósági tag, Hazafias Népfront bizottsági tag, a kommunista ifjusági szövetség és a nőtanács vezetőségi tagjai minél előbb hajlandók legyenek termelőszövetkezetbe belépni, illetve termelőszövetkezetet alakítani. Javasolta a Központi Bizottság, hogy az ipari üzemek és az állami gazdaságok végezzenek a termelőszövetkezetekben konkrét patronáló munkát. A testület a mezőgazdaság szocialista átszervezése fő útjának a mezőgazdasági termelőszövetkezetek alakítását tartotta, de átmenetileg támogatta az alacsonyabb típusú szövetkezeti formák létrehozását és célként megjelölte, hogy ezek saját eszközeikre támaszkodva és állami támogatást igénybevéve mielőbb mezőgazdasági termelőszövetkezetté alakuljanak át. Javasolta az állami szerveknek a különböző szövetkezeti formák minta alapszabályzatának elkészítését, a termelőszövetkezetek szétszórt földjeinek nagyüzemi táblákba való összevonását, a mezőgazdasági termelés gyorsabb ütemű gépesítését. A Központi Bizottság helyesnek tartotta, hogy az egyénileg gazdálkodó parasztok leghaladóbb elemei, a mezőgazdaság szocialista átalakításának hívei különféle pártmegbízatások teljesítése után eljussanak a párt tagjelöltjei, majd tagjai sorába.

2. A szervezőmunka beindítása, kezdeti eredményei

Természetes, hogy az 1950-es évek végén az országban végbement társadalmi-politikai változások nem voltak hástalanok a népfrontmozgalomra sem. Tömegbefolyása ebben az időszakban jellemző módon - a megye tulnyomóan mezőgazdasági jellegéből eredően - a parasztságra volt a legnagyobb. Érthető tehát, hogy a mezőgazdaság szocialista átszervezése során a helyi pártszervek számítottak a népfrontbizottságok és aktivisták támogatására. Az elkövetkező évek bizonyították, hogy ez a bizalom nem volt alaptalan. Az MSZMP Központi Bizottsága 1958. decemberi határozata oldotta azt a bizonytalanságot, amely a községekben és a tanyavilágban, sőt a városokban is tapasztalható volt a mezőgazdaság jövőjét illetően. A határozat lendületet adott a szervezőmunkának megyénkben is. Bár az ellenforradalom Csongrád megye gazdaságában is okozott károkat, visszaeséseket, mégis az országosnál kedvezőbb volt a helyzet. Pest megye után itt szűnt meg a legkevesebb termelőszövetkezet. /1955-ben 220 termelőszövetkezet dolgozott 118 ezer kh-on, 1957-re számuk 167-re, az általuk művelt terület csupán 97 ezer kh-ra csökkent./ A fentiek következtében az ujjaszervezés is kiemelkedően gyors volt. 1958-ban már 181 szövetkezet működött a megyében 102.000 kh területtel.³⁷ A szervezőmunka az országgyűlési és tanácsválasztásokat követően decemberben kezdődött a Szentesi járás egy részén, Hódmezővásárhelyen, Makón és a Makói járásban.

Eredményeként Hódmezővásárhelyen és a Makó járás községeiben szinte valamennyi parasztember, Csongrád Szentese és a Szentesi járás egyéni gazdálkodóinak pedig mintegy 60 %-a lépett be a termelőszövetkezetbe. A hódmezővásárhelyi termelőszövetkezeti városban rendezett ünnepi nagygyűlés előadója Komócsin Zoltán, az MSZMP Politikai Bizottságának tagja, a Központi Bizottság titkára volt. ³⁸

A Hazafias Népfront Országos Tanácsa 1959. február 4-i határozata külön is megfogalmazta a népfrontbizottsági és elnökségi tagok feladatait a termelőszövetkezeti mozgalom fejlesztésében, a konkrét szervezési munkában. A párt és tanácsai szervek által kidolgozott ütemtervek végrehajtásába a népfrontbizottsági tagok is bekapcsolódtak. Közülük számosan tagjai voltak a pártbizottságok mellett alakult 50-100 fős agitációs bizottságoknak. A népfront különböző szintű bizottságai megvizsgálták egyéni paraszt tagjaik helyzetét, felvilágosító munkájuk nyomán rövid idő alatt a testületek egyénileg gazdálkodó tagjainak 30-35 %-a belépett a termelőszövetkezetekbe. Az átszervezett termelőszövetkezeti községekben ugyyszólván minden népfrontbizottsági tag aláírta a belépési nyilatkozatot. A termelőszövetkezeti mozgalom fejlesztése érdekében többek közt Takács Mihály, a megyei elnökség tagja, Fejes Imre községi elnökségi tag, Márta Ferenc bordányi, Nacsa Bálint nagymágocsi, Török Péter mártélyi, Pásztor János szegvári, Domonkos István tömörkényi községi népfrontbizottsági elnökök végeztek példamutató,

eredményes munkát. A termelőszövetkezetbe való belépésüknek azért is volt különös jelentősége, mert e nagytekintélyű gazdák példáját mindenütt követte a falu nagy része.

A szervezőmunkának új és lényeges fejleménye volt, hogy míg a korábbi években a tsz-mozgalom elsősorban a szegényparasztok mozgalma volt, addig 1959 elején a középparasztok már tömegesen léptek be a szövetkezetbe. A szervezők figyelme ekkor már a tekintélyes, jól gazdálkodó, a falu életében kulcsszerepet játszó egyénileg dolgozó parasztokra irányult, őket igyekeztek megnyerni a szövetkezés ügyének.

A személyes példákon túl a népfront testületi állásfoglalásaival, kollektív módon is támogatta a mezőgazdaság átalakítását. A népfrontbizottságok munkatervében 1959-ben központi kérdésként szerepelt a mezőgazdaság szocialista átszervezése érdekében végzendő politikai munka. Egyes népfrontbizottságok /pl. a hódmezővásárhelyi városi és a mórachalmi községi/ éves fejlesztési tervet dolgoztak ki a mezőgazdaság szocialista átszervezésének segítésére. Balástyán kibővített bizottsági ülésen vitatták meg az átszervezés feladatait, s a bizottság 28 egyéni paraszt tagja az elnökkel az élen elsőként lépett be a tesz-be, később mindannyian részt vettek a szervezésben. Nagymágocsón a népfrontbizottság azt a feladatot kapta a párttól, hogy a kívülmaradókat szervezzék be a termelőszövetkezetbe, a 38 családból 31-et sikerült is. 39

A Központi Bizottság 1959. március 6-i ülése kiemelkedő jelentőségűnek értékelte azt az előrehaladást, amely 1958. decembere óta a magyar falu szocialista átalakulásában végbement. Márciusra a termelőszövetkezetek taglétszáma mintegy kétszázezerrel, szántóterülete több, mint egymillió holddal növekedett. A termelőszövetkezetek és az állami gazdaságok együttesen már az ország szántóterületének a 40 %-án gazdálkodtak. Ez azt jelentette, hogy a tsz-ek taglétszáma és földterülete két hónap alatt hozzávetőlegesen megkétszereződött és már ekkor meghaladta az ellenforradalom előtt elért legmagasabb szintet. A határozat felhívta a figyelmet arra, hogy a mezőgazdaság fejlődésének legfontosabb feladata a tavaszi munkák jó elvégzése, a nagyobb termés biztosítása. Hangsúlyozta: "Mezőgazdaságunk fejlődésének fő követelménye ma a termelőszövetkezetek megerősítése, különösen a tél folyamán alakult termelőszövetkezetek nagyüzemi gazdálkodásának megalapozása. A Központi Bizottság véleménye szerint most ez a döntő feladat; ennek sikeres végrehajtása az alapvető feltétele annak is, hogy az új gazdasági évben újabb nagy lépést tegyünk előre a termelőszövetkezetek fejlődésében."

A határozatot ennek ellenére sokan úgy értelmezték, hogy a párt lemondott a mezőgazdaság további átszervezéséről, s a termelőszövetkezetek alakításában megtorpanás következett be. Ezek a vélemények ignorálták azt a körülményt, hogy a párt a szocialista átszervezést a mezőgazdasági termelés visszaesése nélkül kívánta megoldani - ehhez az elvhez a gya-

korlatban is következetesen tartotta magát - megvalósításához viszont szükség volt a már létrejött közös gazdaságok megerősítésére, az átszervezés addigi tapasztalatainak elemzésére, időt kellett hagyni a még egyénileg gazdálkodó parasztoknak a tavaszi mezőgazdasági munkák elvégzésére.

Megyénkben is jelentkeztek különböző, az adott helyzet meg nem értéséből, vagy hamis illuziókból táplálkozó helytelen nézetek. Egyfelől a korábbi sikerek hatására tapasztalható volt bizonyos türelmetlenség, olyan vélemény, hogy kár volt leállni a szervezőmunkával, amíg a megye egész mezőgazdaságának átszervezése meg nem történt. Az agitációs munkában résztvevők közül néhányan csak a szervezést, a számszerű fejlesztést tartották igazán fontos cselekedetnek, a gazdaságok megszilárdítását lebecsülték. A célirányos ellenséges propaganda, a Szabad Európa Rádió zavaró adásai hatására olyan vélemények is megfogalmazódtak, hogy a küszöbön álló genfi külügyminiszteri értekezlet miatt a párt feladta a mezőgazdaság szocialista átszervezésének politikáját. Az ideológiai diverzió, a helytelen nézetek hatása a gyakorlatban a közös gazdaságba újonnan belépett parasztok bizonytalan magatartásában nyilvánult meg. Nagyér, Nagylak, Derekegyház és Székkutas új termelőszövetkezeti-községekben többen ajánlott levélben jelentették be kilépési szándékukat a tanács vb elnökének. Egy-egy frissen alakult, ősze kezdő mezőgazdasági termelőszövetkezet nem akarta elfogadni a minta alapszabályt,

sőt Nagylakon a nagyüzemi táblák kialakítása érdekében még földrendezést sem kértek.⁴⁰ E bomlási folyamat megállítása-hoz komoly erőfeszítésekre volt szükség, türelmes meggyőzőmunkával, a nyílt, őszinte vitát magábafoglaló politikai felvilágosító tevékenységgel kellett szembeszállni a helytelen nézetekkel. Az irányító népfrontbizottságok tagjai a párt- és tanácsi szervekkel, valamint a községi népfrontbizottságokkal együttműködve tevékenyen részt vettek a megszilárdítás munkájában.

Másrészt a fokozott politikai munka ellenére az is tapasztalható volt, hogy a parasztság egy része, még a népfrontbizottságok tagjai is visszahúzódtak a politikai tevékenységtől, sokszor azok is, akik szóban egyetértettek a párt és a kormány politikájával, a decemberi és a márciusi KB határozattal, a szocializmus építésének meggyorsításával. A középparasztok egy része pedig önmaga igazolására magyarázta a márciusi határozatot, halogató álláspontra helyezkedtek, egyoldaluan csak az önkéntesség elvét hangoztatták. Makó városban és a járásban, Hódmezővásárhelyen, Szentesen és Csongrádon a jómódu középparasztok erősen húzódtak a tsz-be való belépéstől. Azzal "érveltek", hogy ők még nem ismerték fel a mezőgazdaság szocialista átszervezésének politikai és gazdasági szükségességét. Magatartásukat magyarázza, hogy anyagi helyzetük jó volt, nem igényeltek változtatást. A parasztság vásárlóerejének nö-

vekedését a földművesszövetkezeti boltok áruforgalma is bizonyította. Bizonyos mértékű termelési kedv, a jó termés elérésére való törekvés is érezhető volt, bár emögött olyan szándék is rejtőzött, hogy a termelőszövetkezetbe lépés utáni időre biztonsági tartalékot képezzenek. A szegedi járás egy részében pl. a szőlő és gyümölcskultúra nagy jövedelmet adott. A községekben havonta 30-40 lakóház saját erőből történő építésére adtak ki engedélyt.

Az általunk tanulmányozott dokumentumokból az is kitűnik, hogy helyenként /pl. Makó város és járás/ erős huzódzás volt tapasztalható az I. típusú termelőszövetkezeti csoportok mezőgazdasági termelőszövetkezetté való alakítása ellen. Problémát jelentett, hogy a tél és a tavasz folyamán átszervezett községekben nem mindenütt lehetett megvalósítani a földrendezést. A megyei tanács végrehajtó bizottsága határozata alapján azonban 1959. június 25-én ezeken a helyeken is megkezdték a tagosítást, s ez elősegítette a közös gazdaságok megerősödését, kedvezőbb talajt biztosított az eredményesebb politikai munkához. Szórványosan tapasztalható volt az is, hogy az újonnan létrehozott termelőszövetkezetekben hiányzott a közös építkezések beindítására, az új állat-férőhelyek biztosítására való törekvés. Egyes helyeken a közös állatállomány és takarmányalap létrehozása érdekében kellett komoly agitációt és meggyőző munkát kifejteniük a gazdaságok megszilárdítása érdekében létrehozott brigádoknak.

A türelmes politikai felvilágosító munkát azonban eléggé meggyőző érvként segítette az a tény, hogy a termelőségvetkezetekben az aratás során holdanként 2-3 q-val több termés mutatkozott, mint az egyéni parasztgazdaságokban.

3. A népfront szerepe a mezőgazdaság szocialista átszervezésének meggyorsításában

Az említett nehézségek ellenére, illetve azok fokozatos felszámolásával hatalmas eredmények is születtek.

A Központi Bizottság márciusi határozata alapján a szakszervezet kezdeményezésére Csongrád megyében is elkezdődött a szocialista munkaverseny kibontakoztatása a megye üzemeiben. Ennek jegyében rendezte meg a szakszervezet, a KISZ és a Hazafias Népfront 1959. május 11-én Makón a Mezőgazdasági Gépgyárban a város és a járás üzemei, a tsz-ek és állami gazdaság, a gépállomás, valamint a kisipari termelőségvetkezetek kiváló dolgozóinak ankétját.

A résztvevők konkrét felajánlásokat tettek az MSZMP KB márciusi határozatában megfogalmazott célok - a termelés növelése, a termelékenység fokozása, az önköltségcsökkentés és a szocialista munkaverseny kiszélesítése - érdekében. A tanácskozás a Csongrád megyei Hírlap hasábjain nyílt levéllel fordult a megye közvéleményéhez a márciusi határozat megvalósítására mozgósítva. A termelőségvetkezetek megárilárdítása egyes községekben /Nagy-mágocs, Királyhegyes, Csanádalbertyi, Bordány, Nagytőke, Gyálarét/ a párt irányításával, a tanács és a községi

népfrontbizottságok közreműködésével ugyszólván társadalmi ügyé vált. Csanádalbertiben a községi népfrontbizottság mozgósításával a lakosság a helyi Kossuth tsz bekötőútjának építésénél 5 ezer forint értékű társadalmi munkát végzett. A nagytőkei Kalinyin és Uj Barázda, valamint a nagymágocsi Petőfi és a fábiánsebestyényi Haladás tsz saját erőből történő építkezések megvalósításával 1 millió forint megtakarítást ért el. A Kalinyin tsz a terméseredmények 300 ezer forinttal való növelését határozta el, ami a munkaegységenként 5 forint növekedést jelentett. A csongrádi Vörös Csillag tsz 1 millió forint, a szentesi Felszabadulás tsz pedig 290 ezer forint értékű többlettermést ajánlott fel a Központi Bizottság márciusi határozatát ismerető közgyűlésen.

A megyei Népfrentbizottság mellett június 24-én Műszaki Csoport alakult, főleg az ujonnan létrejött termelőszövetkezetek támogatására. A csoport felmérte és kijelölte a megyében társadalmi hozzájárulással megépítendő tsz bekötőutak helyét és területét. A 12.700 f.méter ut építését, melynek munkálataira a népfrontbizottságok nagyarányú társadalmi akciót szerveztek, a tsz közgyűlések megszavazták. A tervezést a műszaki csoport végezte társadalmi munkában.

A megyei Népfrentbizottság 1959. évi munkatervében a felsőbb párthatározatok szellemében nagy gondot fordított a

városi és községi népfrentbizottsági tagok tsz-látogatásainak ütemezésére. A látogatások, tapasztalatcserék elősegítették az egyénileg gazdálkodó népfrentbizottsági tagok "megbarátkozását" a szövetkezés gondolatával, hozzájárultak a mezőgazdasági nagyüzemi termelés népszerűsítéséhez, a jó tapasztalatok elterjesztéséhez. Junius 12-én a szentesi Felszabadulás tsz-t és Tangazdaságot látogatta meg 22 népfrentbizottsági tag Mártélyről, Mindszentről, Szegvárról, Nagytőkéről, Csongrádról és Szentesről. A látogatók a korszerű nagyüzemi táblák és a fejlett szarvasmarha, sertés és baromfitenyésztés láttán elismerően szóltak az eredményekről. Nagy érdeklődést mutattak az üzemszervezés, az alkalmazott agrotechnikai eljárások, valamint a gépi munka szervezése iránt. A makói József Attila tsz-ben és a Hagymakisérleti Gazdaságban junius 21-én 67 nagyéri, ambrózfalvi, pitvarosi és csanádalberti népfrentbizottsági tag tett látogatást. Megelégedéssel tapasztalták, hogy a gépi megmunkálás különösen magas terméshozamot biztosít a dughagyma és a lucernatermésben. Működés közben láthatták a Bruder-Kovács féle "hagymamindenest", amelynek feltalálói Bruder János a Kisérleti Gazdaság igazgatója és Kovács István gépésztechnikus, mindketten a városi népfrentelnökség tagjai voltak. Szinte természetes, hogy a látogatás után több órás eszmecsere alakult ki a nagyüzemek vezetői, dolgozói és a látogatóban lévő népfrentbizottsági tagok között. Ugyanezen a napon a hódmezővásárhelyi elnökség 90 egyénileg dolgozó városi és városkerületi népfrentbizottsági tag

és olvasóköri elnök számára szervezett tapasztalatcserét a Mezőgazdasági Technikum Tangazdaságában és a Marx tsz-ben. A látogatáson a Földművelési Minisztérium tsz-szervezési főosztályvezetője is részt vett. A látogatás után késő délutánig tartó beszélgetésre került sor a vezetőkkel és a tsz-tagokkal az új paraszti életforma lehetőségeiről.

1959 őszén folytatódott a mezőgazdaság szocialista átszervezése. Az év elején őszi indulásra létrehozott termelőszövetkezetek megkezdték a közös munkát. Az év végére a Szegedi járás községeinek kivételével befejeződött Csongrád megyében az átszervezés. A Szegedi járásban az 1958. decemberi határozat nyomán 13 szövetkezeti községet /Algyő, Baks, Deszk, Dóc, Gyálarét, Kübekháza, Röske, Ruzsa, Sándorfalva, Ujszentiván/ és 23 termelőszövetkezetet szerveztek. 1960. januárjában a kívülálló községekben itt is megkezdődött a tsz-szervezés őszi kezdése.

"A sűrű tanyai település miatt, az ősziparack, szőlő és gyümölcsstermelés biztosítása érdekében 'vegyes művelésű' termelőszövetkezetek alakultak. A szántó közösbe került, az ősziparack, szőlő és egyéb gyümölcsös családi művelésben maradt, annak használatáért a közös alapba fizették a használati bért a tagok a tsz-községi határozata szerint Bordány, Balástya, Domaszék, Kistelek, Mórahalom, Pusztamérges, Szatymaz, Zákányszék és Zsombó községekben." 41

Igy már 1960-ban 50 termelőszövetkezet 274.863 kh-on gaz-

dálkodott a járásban. Gondos politikai munka eredményeként azután 1960 telén és 1961 tavaszán a még hátralévő 17 községben is sorra alakultak a termelőszövetkezetek. Ezzel a szocialista átszervezés megyénkben lényegében befejeződött.

4. Haladó kulturális örökségünk ápolásáért, a béke megőrzéséért és a népi-nemzeti egység erősítéséért kifejtett tevékenység

A mezőgazdaság szocialista átszervezésében való hatékony részvétel nem jelentette a népfrontmunka egyoldaluvá válását, beszűkülését.

Csongrád megyében a népfrontmozgalom erősödését, tartalmi munkájának eredményességét nagymértékben elősegítette a párt és a kormány politikája iránt megnyilvánuló bizalom. Ez 1959-ben nagyon határozottan megnyilvánult a Tanácsköztársaság 40. évfordulója, április 4. és május 1. megünneplésében résztvevő nagy tömegű pártonkívüli részvételében.

Jelentősen fellendült a népfront kulturális és ismeretterjesztő munkája. Különösen a tanyán élő parasztság politikai és szakmai művelődését igyekezett a mozgalom komoly mértékben támogatni. Szervezésében az év derekán már 20 olvasókör működött Hódmezővásárhely térségében, 16 a városban, 3 Székutason, egy a Mindszenti tanyavilágban. Földeákon és Magyarcsanádon népfrontklub kezdte meg működését. Hódmezővásárhelyen a Szántó Kovács János-hét rendezvényeinek megszervezésében tevékenykedett eredményesen a városi elnökség és bizottság. A június 6-7-1 pedagógusnapok ünnepségeinek irányi-

tói /a művelődési osztályok, a KISZ, a szakszervezet és a szülői munkaközösségek bevonásával/ a megyei, városi és községi népfrontbizottságok voltak. Junius 6-án a Bethlen Gábor Gimnáziumban került sor a megyei pedagógusnap megemlékezésére, amelyen részt vett és felszólalt Desmond Buckle angol békeharcos is, aki a városi népfrontbizottság meghívására érkezett a városba. Szentesen a Horváth Mihály Gimnázium ünnepelte ezen a napon fennállásának 100. évfordulóját. A két napos ünnepség szervezésében eredményes munkát végzett a városi népfrontbizottság is.

A nemzetközi és magyar békemozgalom megalakulásának 10. évfordulója új lendületet adott a békemozgalmi munkának a megyében. Április 20. és junius 20. között a népfrontbizottságok jubileumi nagygyűléseket szerveztek. Hódmezővásárhelyen a megyei ünnepség szónoka április 19-én Szakasits Árpád, az Országos Béketanács alelnöke, a Béke Világtanács Irodájának tagja, a Magyar Ujságírók Szövetségének elnöke volt. A jubileumi békegyűléseken 35 községben és városban 11 ezer ember vett részt, közel 48 ezer tiltakozó aláírást gyűjtöttek. A békemozgalom erősödése Csongrád megyében is jelentős társadalmi bázist teremtett a népfrontmozgalomnak. Az ősz folyamán került sor a megye felszabadulása 15. évfordulójának ünnepségeire. Az évfordulók lehetőséget nyújtottak a népek közötti barátság és a Szovjetunió iránti őszinte tisztelet kialakításához és formálásához. Az évforduló ünnepségeihez kapcsolódva került megrendezésre Pitvaroson

a megyei nemzetiségi találkozó délszláv, román és szlovák nemzetiségiek és a magyar lakosság részvételével.

A megyei népfrentbizottság továbbra is nagy súlyt helyezett a képviselők munkájának segítésére. A képviselőcsoport rendszeresen megtartotta üléseit, megvitatva a képviselői munkából adódó megyei feladatokat, illetve a választóktól érkező, országos jelentőségű felvetéseket. A képviselők a beszámolóikon, fogadóóráikon elhangzott közérdekű bejelentések és jogos egyéni panaszok ügyében eredményesen intézkedtek. A helyi tanácstagi beszámolókon a lakosság jelentős tömegei vettek részt. A megyei népfrentbizottság ugyanakkor felhívta a városi bizottságok figyelmét, hogy fordítsanak nagyobb gondot a városokban kialakított megyei tanácstagi választókerületekben tervezett beszámolók előkészítésére, megszervezésére, a választópolgárok mozgósítására.

Az elmondottakból kitűnik, hogy az évtized végén a népfrentbizottságok munkája politikailag tovább erősödött. Ez jellemző a szervezeti élet területén is. Rendszerezésekké váltak és tartalmában gazdagodtak a testületi ülések minden szinten, az elkészült programtervek alapján tervszerűbb lett a munka, erősödött a kollektív vezetés. Az április 27-i megyei elnökségi ülésen részt vett Vass Istvánné, az Országos Tanács titkára és Németh Károly, a megyei pártbizottság első titkára is. Vass Istvánné ismertette az Országos Tanács Titkársága március 31-i értékelését a megyében folyó népfrentmunkáról, amely segítette néhány elvi és módszertani kérdés tisztázását és serkentőleg hatott a további munkára.

Az elnökség a betegeskedő Nagyistók József elnök helyett Hantos Mihályt, a megyei Tanács VB elnökhelyettesét bizta meg az ügyvezető elnöki teendők ellátásával. ⁴²

A népfront tömegkapcsolata a 60-as évek elején tovább szélesedett. Erősödött befolyása a munkások, értelmiségiek és városi kispolgári rétegek körében, ami a békebarátsági és kulturális rendezvényeken, társadalmi munkakciókban, tanácstagi beszámolókon való részvétel alapján vált részben mérhetővé. A népfrontbizottságok a többi társadalmi és tömegszervezet mellett mindenütt jelen voltak a felmerülő kisebb-nagyobb problémák megoldásánál. Legfőbb feladatuknak továbbra is a termelőszövetkezetek megszilárdítását, a kívülálló gazdák meggyőzését, illetve - ahol ez volt napirenden - új termelőszövetkezetek szervezését tartották. Tapasztalhatók voltak részükről új törekvések is, hogy a népfrontmozgalom valóban megtalálja a helyét a megváltozott társadalmi viszonyok között. A városi és járási népfronttestületek a településpolitikai, békemozgalmi és kulturális feladatok mellett megvitatták a felvásárlási tervek teljesítését, az aratást és a cséplést, az őszi betakarítást és a kenyérgabona vetésterület biztosítását segítő mozgalmi feladatokat. Agitációs munkájukkal támogatták az egyes termelőszövetkezetek munkaverseny felhívását. A népfrontbizottságok tagjai több helyen folytattak beszélgetéseket az új tsz tagokkal a közös munkában való részvétel érdekében. /1961. első félévében 76 %-os, a második félévben 72-73 %-os volt a tag-

ság közös munkában való részvétele/ ⁴³ A járási népfrentbizottságok a MEDOSZ-szal, a KISZ-szel és a gépállomásokkal közösen rendszeresen rendeztek szántóversenyeket. Több esetben szerveztek kölcsönös tsz-látogatásokat, silózási ankétokat. 1961 őszén többek közt a kiszombori, a maroslelei és a ferencszállási új tsz-vezetők vettek részt tapasztalatcserén az apátfalvi Aranykalász és a magyarcsanádi Uttörő tsz-ben, hogy a nagyüzemi állattenyésztést tanulmányozzák, a felgyői Alföldi Róna termelőszövetkezet tagjai pedig a nagyszénási Dózsa tsz-ben ismerkedtek a korszerű sertés- és baromfitenyésztés módszereivel.

Tovább folytatódott a társadalmi munka-akciók szervezése: Szentesen a tv-állomás, a fürdő és bekötőút építésén dolgozott a lakosság, Nagymágocson járdát, Csongrádon gyermekjátszóteret, parkot és sportpályát, Csanádpalota és Nagylak között bekötőutat építettek, Nagylakon parkosították a vasútállomás környékét is, Apátfalva-Magyarcsanád cigánylakossága munkába állítása érdekében pedig háziipari üzemegységet szerveztek.

A társadalmi-munka tervekbe elsősorban a lakosság jogos igényeit kielégítő feladatok kerültek be, így végrehajtásukra a népfrentbizottságok eredményesen tudták mozgósítani az embereket. Az egy év alatt elvégzett munka értéke a megyében több millió forint volt,/csupán a makói járásban másfél millió/.

A gazdaságpolitikai agitáció és a konkrét területpolitikai tevékenység mellett továbbra is jelentős szerepet vál-

lalt a népfront a politikai meggyőzőmunkában, a közvélemény helyes irányu alakításában is. Augusztus végén, szeptember elején - a kubai Disznó öbölbeli események hatására - megyénkben is bizonyos foku háborus félelemérzet volt észlelhető. A háborus rémhirkeltés elleni fellépést a népfront a párt által rendezett szabad pártnapok mellett az üzemekben, lakóhelyeken szervezett kubai barátsági este-ken, békegyűléseken, valamint a képviselői beszámolók alkalmával is támogatta.

Az alkotmánynap i ünnepségeket meggyeszer te a népfront szervezte, Szeged városi bizottsága a "Sárgán" kétezer dolgozó jelenlétében az e napon rendezett nagygyűlésen avatta fel a munkásmozgalom mártirjainak emléktábláját. Szeptember 3-án a Szegedi járási és a Sövényháza községi népfrontbizottság megrendezte hagyományos Árpád-ünnepségét a környező községek több ezer lakosa részvételével. Ennek ellenére az egyéni parasztok mozgalmi aktivitása a mezőgazdaság nagyobb ütemű átszervezése miatt komoly mértékben csökkent. A népfrontbizottságok egyénileg dolgozó tagjainak egy része nem jelent meg az üléseken, rendezvényeken, vagy ha elment, akkor sem nyilvánított véleményt. Hasonló okok miatt jelentett gondot a községi népfrontbizottságok vezetésében a nagy fluktuáció. Az egyéni paraszt népfrontelnökök, ha nem tudták elhatározni magukat a belépésre, lemondtak. /Kisteleken Dancsók István, Sándorfalván Darázs József, akik a megyei elnökségnek is tagjai voltak.⁴⁴/ A községi és városi népfrontbizottsági titkárok közül sokan voltak

pedagógusok, többen áthelyezésük miatt kénytelenek voltak megválni funkciójuktól. Egyes községekben a mozgalomnak a helyi párt- és tanácsi vezetők irányából tapasztalt bizonyos mértékű lebecsülése okozta a pártonkívüli népfront vezetők lemondását. Néhány helyen a tanács vezetői a végrehajtó bizottság és a saját tekintélyüket féltve nem vetették szívesen a népfront kezdeményezéseit. /Földeák, Csanád-alberti, Magyarcsanád, Apátfalva, Székkutas, Pusztamérges/

5. Utkeresés a népfrontmunkában. A pártirányítás erősödése

Az új helyzetben - a mezőgazdaság szocialista átszervezésével - tehát a népfrontbizottságok munkája a fejlődés és sokszínűség ellenére sem változott a szükséges és lehetséges mértékben. Hosszu ideig az utkeresés, a kísérletezés volt rá a jellemző. Csak lassan fordult a figyelem a termelés, felvásárlás, a munkatermelékenység növelése, a munkaszervezet kialakítása, a munkafegyelem megszilárdítása és a termelőszövetkezeti közösségi élet fokozottabb kibontakoztatása felé. A bizottságok egy részének tevékenysége hullámzó volt, nagy volt közöttük a színvonalbeli különbség, a testületi ülések napirendjén ritkán szerepeltek az adott terület fejlődésének egy-egy oldalát elemző átfogó témák, a politizálás főleg csak a napi feladatok megbeszélésére szorítkozott, a legtöbb esetben leszűkült részletkérdésekre. Bár a mozgalmi beszámolók, jelentések és előterjesztések gyakran hangsúlyozták a munkásosztály

vezető szerepét, s a bizottságok egyetértettek a párt politikájával, minden tőlük telhetőt megtettek a szocializmus felépítése érdekében, a munkások részvétele a lakóterületi munkában mégsem volt kielégítő. Az üzemekben a gazdasági és pártvezetők gyakran nem vették elég komolyan a népfrontban kifejtett tevékenységet, a pártszervezetek pedig nem fogadták el pártmegbízatásként. Helyenként érezhető volt a pártban a népfrontmunka lebecsülése, esetenként csak rányomtatták a népfront nevét is a meghívóra, s annak vezetői csak onnan értesültek, hogy ők is szervezői, felelősei egy-egy rendezvénynek. ⁴⁵

Párt- és népfrontvezetők körében is megjelentek, vagy tovább éltek korábbi helytelen nézetek a népfront lényegéről: "A Népfrontnak az a feladata, hogy továbbítsa a lakosság részéről felmerülő panaszokat, kívánságokat az illetékes párt- és állami szervekhez. Ezt akkor is meg kell tenni, ha történetesen a panaszosnak nincs igaza. A Népfront nem szállhat szembe még a helytelen kérdéseket felvetőkkel szemben sem, mert ha ezt tenné, az a bírálat visszautasítását jelentené, és rontaná a Népfront tömegkapcsolatát." - írták egyik jelentésükben a Szentes városi népfrontvezetők.

A hódmezővásárhelyi népfronttitkár szerint "... az emberek bizalommal fordulnak ügyes-bajos dolgaikkal, munkálg, lakásügy, pénzügy... a Népfronthoz.. mert ha ezeket az ügyeket nem intéznénk el, sóhivatalnak neveznének bennünket."

"Tekintettel arra, hogy területünk már csaknem 100 %-ig nagyüzemi gazdálkodást folytató szektorból áll, melyekből 70 % állami gazdaság, így a népfrontmozgalom igen kis területen mozoghat." ⁴⁶ - vélekedett a cserebökényi népfronttitkár. Más vélemények hangsúlyozták, hogy a Népfront legyen az a fórum, ahol a tömegek vitatkozhatnak. Szélsőségesebb elgondolás volt, hogy a legszínvonalasabb munkának a népfrontban kell folynia, mert itt tömörülnek a párt és a tanácsi szervezetek vezetői.

Ezek a nézetek leegyszerűsítették, vagy egyoldalúan eltorzították a népfront lényegét, a népfrontmozgalom feladatát, gyakran a felsőbb szintű párt- és népfront határozatok ismeretének hiányából táplálkoztak. Terjesztőik lemondtak a tömegek neveléséről, a párt politikájának magyarázásáról, a meggyőző munkáról, gyakran csak a látványos, a népszerű munkát vállalták.

Az említett nézetek felszínre kerülése az új társadalmi viszonyokhoz való alkalmazkodás kapcsán tapasztalható utkeresésen kívül erősen összefüggött a népfrontmozgalmon belüli kádermunkával, a pártirányítás helyenkénti gyengeségeivel, a társadalmi átrétegződéssel.

Az 1960. első felében megtartott népfrontválasztások új erőt vontak be a népfront vezető testületeibe, a mozgalmi munkába, a vezetők általában a város, község megbecsült polgárai, tekintélyes emberek lettek. Ugyanakkor a népfront vezetői éppen tekintélyüknél, társadalmi rangjuknál fogva sokszor

3-4 funkciót is betöltöttek, az újonnan bekerültek viszont kevés politikai tapasztalattal rendelkeztek, így a munka sokszor egyedül a járási vagy városi titkárra hárult. A községekben gyakran összefonódtak a tanácsi és a népfront funkciók, a mozgalmi jelleg elmosódott, a népfront részéről is ritkán történtek önálló kezdeményezések, néha a tanácsi vezetők ezeket sem támogatták, tekintélyüket féltve mindent állami, tanácsi feladatként kezeltek.

Mindezek közrejátszottak abban, hogy a választások utáni időben a fellendülés helyett a népfrontmunka lanyhult, a bizottsági tagok egy része el-elmaradozott az ülésekről, nem találta meg a helyét a testületben. A testületi ülések nem voltak rendszerezettek, elmaradt a határozathozatal, a végrehajtás nem volt következetes. A munkastilus, munkamódszerbeli hiányosságok megszüntetését nem segítette a felsőbb szintű irányítás néhány gyengesége sem. A függetlenített apparátus a választások után tulzatosan egyes kiválasztott helyekkel foglalkozott. A megyei titkár 1960-ban 2-3 esetben járt pl. a szentesi járásban; 4 év alatt átfogóan nem értékelte megyei testület ezt a területet.

Hiányzott a jó megyei és országos tapasztalatok elterjesztése. Az Országos Tanács részéről kijelölt instruktor személye gyakran változott. Ők bár többször megfordultak a helyi népfrontbizottságoknál, a helyes munkastilus kialakításához kevés tanácsot adtak, látogatásaik főleg érdeklődés jellegűek voltak. A látottakról, hallottakról ritkán nyilvánítottak értékelő véleményt. Egyikük, Márton

Lajos - amint az a Szentesi járási népfrentmunkáról folytatt brigádvizsgálat jelentéséből kitűnik - egy alkalommal valamelyik községben ki sem szállt az autóból, mert nagy volt a sár. 47

Néhány járási, városi népfrentvezető esetében /pl. Hódmezővásárhely/ felmerült az alkalmasság kérdése is. A megyei népfrentvezetők a választások után mellőzve érezték magukat. A mezőgazdaság szocialista átszervezésének mozgalmas időszaka lezárult, az új társadalmi viszonyoknak megfelelő mindennapi munka ideje érkezett el. A megfelelő eszközök, módszerek megkeresése nem ment egyszerűen, s a népfrent vezetői a mozgalmon belüli nehézségek megoldását a munka színvonalának javulását gyakran a pártirányítás erősítésétől, következetesebbé válásától várták.

A megyei pártbizottság és a népfrent megyei szervei közötti kapcsolat rendszeres volt, megvalósult a következetes pártirányítás. Ez megnyilvánult a megfelelő pártképviselőben, a népfrentban dolgozó kommunisták rendszeres beszámoltatásában munkájukról, a népfrent vezetőinek informálásában csakugy, mint a napi munkához nyújtott segítségadásban. Városi és járási szinten ugyanez volt a helyzet, bár Csongrádon és Szentesen kérdéses volt, hogy ki képviselje a pártbizottságot a népfrentban, a titkár, vagy a PTO-vezető. Néha előfordultak információs problémák.

/A Szentesi járási pártbizottság pl. nem juttatta el a

népfrontról szóló határozatát a népfront vezetőihez, így a határozat végrehajtása, annak ellenőrzése lehetetlen volt./

Szinte valamennyi szinten nehézségek merültek fel a népfronttestületekben működő pártcsoportok munkájával kapcsolatban. Létrehozásuk elhúzódott, tevékenységük legtöbb helyen formális volt, nem találták meg igazán feladatukat. A községi pártszervezetek egy része a tsz-szervezést követően valóban saját szervezeti ügyeivel volt elfoglalva. A párttagság száma viszonylag alacsony volt, a rendkívüli felvételekkel sok olyan becsületes parasztember került a szervezetekbe, akiknél az elkötelezettség ugyan nem hiányzott, de az életmódváltozást követően a tudati változások még hosszabb nevelőmunka, önképzés és gyakorlati tapasztalatszerzés után következtek be körükben. Érthető, hogy a politikai munka színvonala, a tömegszervezetek és a tanácsok pártirányításának szintje csak fokozatosan érte el a követelményeket.

A megyei pártbizottság az említett problémákat jól látta, a népfrontmunkát elemző testületi ülésein felhívta ezekre a figyelmet, megfelelő határozatokat hozott megszüntetésükre. A végrehajtó bizottság helytelennek tartotta, hogy sok helyütt a kommunisták türelmetlenek és bizalmatlanok a pártonkivüliekkel szemben a népfrontbizottságokban. Óvott a korábbi szubjektivista megítélés

viSSzatérésétől, a népfrentbizottsági tagok iránti bizalom szükségességét hangsúlyozta. Kiemelte, hogy a tömegszervezetek, köztük a népfrent pártirányítása is nemcsak a testületi üléseken való ilyen vagy olyan szintű képviselést jelenti, nem az adott területi pártbizottság titkárának, vagy osztályvezetőjének jelenlététől függ, hanem az összes többi területen dolgozó kommunista részvételét, cselekvő politizálását is jelenti.

Felhívta a figyelmet a népfrent-vezetők leterheltségére, ezzel kapcsolatban a káderutánpótlási bázis szűk voltára. Hangsúlyozta, hogy az alapvető cél az új helyzetben, amikor a párt tagsága sokkal kevesebb a korábbinál és sokkal nagyobb pártonkivüli tömegekhez kell eljuttatni a párt politikáját, azoknak a módszereknek a keresése, amelyek e politikának megfelelnek.

A régi beidegződések azonban esetenként még a pártvezetők körében is hatottak, a korábbi hibák megismétlődésétől tartottak és a mozgalom tisztaságát féltették. A vezetők egy része a pártonkivüliek irányába való erőteljesebb nyitást tartotta szükségesnek, s azok bevonását a népfrent-mozgalomba, akik az ellenforradalomban bünt nem követtek el, csak ugymond "megperzselődtek", de korábban politikai munkát végeztek, mert ezek megfelelő keretben a szocializmus javára dolgoznának. Szükségesnek tartották, hogy ne legyen szektás elfogultság azokkal szemben, akik az ellenforradalom idején félrehuzódtak, de korábban aktív politi-

kai munkát folytattak, bizalmat kell nekik szavazni, mert őket már nem megnyerni kell, hanem tovább nevelni. A korábban említett okok miatt ez a realista álláspont azonban csak fokozatosan tört utat a tömegszervezeti politikában. 48

6. A népfront tevékenységének a társadalmi viszonyok átalakulásához igazodó tartalmi és módszerbeli megújulása

Pártunk az ellenforradalom után kimunkált következetes szövetségi politikájának megvalósításával - a jobb- és baloldali elhajlások elleni elvi küzdelemmel - irányt mutatott különböző szintű szervei és a tömegszervezetek tevékenységéhez. Az MSZMP kongresszusai és a Központi Bizottság határozatai segítették a helyenként tapasztalható, - a korábbi rossz gyakorlatban gyökerező, vagy az új társadalmi változások meg nem értéséből következő - helytelen nézetek leküzdését. A megyei pártbizottság a felsőbb szintű határozatok helyi adaptálásával a tömegszervezetek következetes irányítását valósította meg, elvi meggyőzőmunkával leküzdötte a szélsőséges nézeteket. A mezőgazdaság szocialista átszervezése befejezése után az új tsz pártszervezetekbe rendkívüli tagfelvétellel olyan volt egyéni parasztokat vettek fel, akik korábban éppen a népfrontmozgalmon belül végzett politikai és társadalmi munkájuk eredményeképpen váltak érdemessé a párttagságra. Az emberek tudatában, gondolkodásában a mozgalom egyre inkább tért hódított, ott is, ahol kezdetben csak 1-2 ember kapcsolódott be a közösségi munkába.

A mezőgazdasági jellegű pártalapszervezetek megszilárdulásával erősödött és hatékonyabbá vált a községi népfrontszervek pártirányítása is. A mezőgazdasági termelőszövetkezetek fejlődésével, az üzemek és tsz-ek kapcsolatának erősödésével párhuzamosan a népfrontmozgalom figyelme mind jobban az üzemek, a nagyüzemi munkások felé fordult. Nőtt számuk a népfront testületeiben, munkabizottságaiban, erősödött részvételük a lakóterületi munkában. Tovább növekedett a népfront befolyása az értelmiségre, különösen a városokban, nagyközségekben, ahol a pedagógusok, orvosok, jogászok, műszaki értelmiségiek egyre aktívabban vettek részt a mozgalom akcióiban, kezdeményezéseiben. Az alkalmazottak, városi, kispolgári rétegek közreműködése is hatékonyabbá vált. Ugyanakkor további feladatként jelentkezett a lakosság más rétegei - többek közt a növekvő létszámu mezőgazdasági szakemberek - irányába való nyitás, az ifjúság és nők körében a befolyás növelése.

A társadalmi viszonyok átalakulása /1961. végén Csongrád megye szántóterületének 95 %-a volt a szocialista szektor, 12,9 % állami gazdaság, 74,1 % mezőgazdasági termelőszövetkezet, 8 %-a mezőgazdasági szakcsoport, ezekben 64.099 fő dolgozott/⁴⁹ új követelményeket támasztott a népfrontmunka módszerének, a tömegekkel való kapcsolattartásnak és a népfront pártirányításának a továbbfejlesztésével szemben. A korábbiaknál hangsúlyozottab-

ban jelentkezett az alsóbb szintű népfrentbizottságok segítésének igénye, a testületi tagok feladattal, megbízással való ellátásának és az aktivahálózat bővítésének szükségszerűsége. Előtérbe került a közös gazdaságok megerősítésének a kérdése. El kellett érni, hogy a pártszervezetek ebben a munkában támaszkodhassanak a népfrentbizottsági tagokra a közhangulat alakításában, a munkafegyelem erősítésében, a népgazdasági érdek érvényesítésében, a termelési eredmények fokozásában.

Mindez szükségessé tette a népfrent és a többi tömegszervezetek kapcsolatának kialakítását, munkájuk összehangolását. Ehhez viszont minden szinten növelni kellett a pártirányítás hatékonyságát.

Az elmúlt három évtized eredményei bebizonyították, hogy a pártszervezetek és a népfrentbizottságok megyénkben jól oldották meg ezeket a feladatokat. Erről tanuskodnak gazdasági és kulturális eredményeink, szűkebb hazánk lakosságának nemzeti- és munkásmozgalmi örökséget ápoló munkája, hagyományteremtő tevékenysége, a megyében élő különböző társadalmi rétegek összefogása a gondtalanabb és a nehezebb időszakokban egyaránt.

Megyénk népfrentmozgalmának az ellenforradalom utáni közel harmadszázados története a magyarországi népfrentmozgalom öt évtizedet felölelő tapasztalatait és eredményeit gazdagítja.

"A több mint négy évtized bizonyítja: a párt szövetségi politikája nem taktikai lépés, hanem a társadalom belső szükségletének hosszabb távra szóló kifejeződése; a társadalmi osztályok és rétegek objektív helyzetéből fakadó érdekközösség. A haladó erők összefogására, a népi nemzeti egység erősítésére mindaddig szükség lesz, amíg a kommunizmus teljes felépítésével meg nem szűnnek a társadalmi osztályok és rétegek." 50

Népfrontmozgalmunk jövője tehát ígéretes.

Doktori értekezésem végére érve lelkiismereti kötelességemnek tartom, hogy köszönetet mondjak mindazoknak, akik nagy tapasztalatukkal, értékes, jószándéku és megszívlelendő tanácsaikkal, útmutatásaikkal segítettek abban, hogy szerény munkám elkészülhetett.

Ezuton szeretnék mindenekelőtt köszönetet mondani dr.Hegyi András egyetemi adjunktusnak, aki sokoldalú tudományos, oktatói és közéleti elfoglaltsága mellett volt szives és elvállalta dolgozatom témavezetését és munkámat úgy irányította, hogy minél teljesebben sikerüljön a lényeges összefüggéseket megragadnom a vizsgált időszak népfront-mozgalmi munkájában.

Az értekezés megírása során mindvégig segítséget kaptam Molnár Sándortól, a Hazafias Népfront Csongrád megyei titkárától és Nagy Istvántól, a megyei bizottság elnökétől, akiknek a tapasztalata, véleménye és tanácsa nélkülözhetetlen volt a téma megírása szempontjából.

IV. Dokumentumok, szemelvények

Magyar Szocialista Munkáspárt

Megyei pártbizottsági titkárainak⁵¹

Székhelyeiken

Az utóbbi időben a magyar belpolitikai életben mind több esetben kerül szóba a népfront kérdése. Most, hogy pártunk szervezetiileg megerősödött, megtartottuk az Országos Pártértekezletet, előzőleg kiegészítettük a Kormányt, már két esetben hívtuk össze az Országgyűlést, jelentős mértékben átszerveződtek a népfront megyei, járási bizottságai is, időszerrivé vált, hogy átszervezzük a népfront vezetőszerveinek és központjának a munkáját, hogy politikai életünkben kiszélesítsük a demokratikus erők összefogását, a dolgozó tömegek mind fokozottabban a párt köré való tömörítését.

Az előttünk álló feladatok megoldására, a szocializmus építésében, amelyet az Országos Pártértekezlet is megjelölt, kevés [csak] saját erőre támaszkodni. A pártonkívüli munkások, parasztok százezreit is aktivizálni kell.

Mielőtt vezető pártszervek elé végleges javaslatot készítenénk a népfrontmunkával kapcsolatban, szeretnénk megismerni a megyei népfrontbizottságok álláspontját néhány kérdésben.

1/ Hogyan látják most a Népfront helyzetét a megyében?

Működnek-e, legalábbis a nagyobb helységeken a nép-

frontbizottságok, megfelelő-e összetételük, részt vesznek-e ebben a munkában a pártonkívüliek? Működnek-e a képviselő csoportok, tartanak-e népfront-gyűléseket?

2/ Milyen javaslatok vannak az elvtársaknak a pártonkívüli dolgozóknak a Népfronton keresztül való aktivizálására? Van-e a régi gyakorlattól eltérő új módszerekre, szervezeti formára, a politikai tömegmunka kiszélesítésére, összehangolására javaslatuk, amit szükségesnek tartanak, hogy a párt Központi Vezetősége elé kerülő javaslatban figyelembe vegyünk?

3/ A régebbi koalíciós pártok tagjai, vagy olyan pártonkívüli közéleti személyiségek körében, akik elismerik a párt, a kormány politikáját, tapasztalnak-e érdeklődést a közügyek iránt, hajlandóságot arra, hogy a Népfront munkájában részt vegyenek?

A felsorolt néhány kérdésre szeretnék az elvtársaktól rövid választ kapni, hogy véleményeiket a javaslatok elkészítésénél figyelembe vehessük és hogy a tényleges helyzetet ne csak a népfront-szervektől kapott jelentésekből ismerjük meg.

Budapest, 1957. július 1.

Elvtársi üdvözléssel:

Apró Antal

Tápai Antal: Életutam

Alkotóház⁵²

/Részlet/

1957-ben - mikor a vidéki kulturális központok éledezni kezdtek, keresték a saját útjaikat, fejlődésük lehetőségeit - úgy érezttem, hogy eljött az én időm, teremthetek valamit, amire engem a multam képesít, sőt kötelez. Szervezek egy továbbképző mintaműhelyt, a képzőművészet, iparművészet és művészi ipar szintézisét szolgáló műhelyt, amely szellemi és gyakorlati központja lesz a szakmunkások esztétikai nevelésének. Egy újszellemi művészeti központot szervezek, amely szegedi hagyományokra épül, helyi sajátosságokra. Ezt majd minden szegedi magáénak érezheti. Bejárnak majd az aranykezü öreg mestereink, fiatal segédeink, szakmunkások és szakmán kívüliek, hogy fejlesszék ízlésüket, manuális-technikai tudásukat. Igazi szocialista alkotóműhely lesz! /.../

Megnyertem az ügynek a Hazafias Népfrontot, a tanács népművelési osztályát és a Szegedi Tervező Irodát. Mindenütt lelkesedtek az ötletért. A Hazafias Népfrontban "tipikus népfrontfeladatként" kezelték a műhely ügyét. Titkárával, Nagy Istvánnal és Turai Géza tanárral a műhely számára felmértük a Madách utca 7. sz. alatti Benkóczi-féle üresen álló lakatosműhelyt. Beszédes Kornél városi főmérnök megszugta, hogy anyagi fedezet is lesz rá. Marad a városnak pénze év végén, amelyet orre fordíthatunk. /.../

Részlet

a Magyar Szocialista Munkáspárt 1959. évi megyei pártértékezelési
beszámolójából 53

/1959. X. 30-31./

Az ellenforradalom után a párt helyes politikája kedvező helyzetet teremtett a népfront mozgalom számára és meg is követelte annak erősítését. A párt vezetésével a megyében is sok feladat megoldásában eredményesen működtek közre a hazafias népfront helyi bizottságai. A hazafias népfront keretei között, a párt vezetésével a különböző nézeteket valló pártonkívüliek támogatják a szocialista építőmunkát, a nemzeti függetlenség védelmét, a békéért folyó harcot.

Az utóbbi időben megyénkben olyan helytelen felfogás terjedt el, mely szerint a hazafias népfontra nincs már szükség. Ez teljesen ellentétes a párt álláspontjával és nem lehet vele egyetérteni, mert a szocializmus építése megköveteli a népfront további tevékenységét. A népfront feladatát azonban csak akkor töltheti be sikeresen, ha a kommunisták helyenként tapasztalható idegenkedése megszűnik, bemennek oda dolgozni, kezdeményeznek, biznak a pártonkívüliekben, megosztják velük a munkát és a felelősséget is.

A Hazafias Népfront 1958. március 13-i aktivaülésén meg-
választott megyei elnökség névsora: 54

Elnök: Nagyistók József, az országgyűlés alelnöke, titkár: Katona Sándor országgyűlési képviselő. Alelnökök: Németh Károly, az MSZMP Csongrád megyei Bizottság elsőtitkára, Papp Sándor, a Csongrád megyei Tanács VB elnöke, Gyovai Lajos a KISZ Csongrád megyei Bizottság titkára, Tóth Istvánné, a megyei nőtanács titkára, Czukár György, valamint Juhász József, a szakszervezetek megyei tanácsának elnöke. Az elnökség tagjai: Balázs Károly /Makó, Gépgyár, munkás/, Bordás Ferenc /Szeged, BM megyei főosztálya, rendőrőrnagy/, Bozó Sándor /Hódmezővásárhely, a megyei tanács titkára, az MSZBT megyei elnöke/, Dancsók István /Kistelek, egyéni dolgozó paraszt/, Debreczeni János /Szentés, egyéni dolgozó paraszt/, Gémes Mihály /Mindszent, Lenin TSZ/, Gera Sámuel /Makó, egyéni dolgozó paraszt/, Hunyadkúrti Lajos /Hódmezővásárhely, a MESZÖV megyei elnöke/, Kocsis S. Ferenc /Mórahalom, Vörös Október TSZ/, dr.László György /Hódmezővásárhely, a megyei tanács egészségügyi osztályának vezetője/, Molnár Imre /Hódmezővásárhely, a megyei tanács előadója/, Munkácsy György /Szentés, a Csongrád megyei református egyházmegye esperese/, Nagy Károlyné /Hódmezővásárhely, a városi tanács előadója/, Nagy Tibor /Szeged, a csanádi megyéspüspök titkára/, Osváth Béla /Hódmezővásárhely, a TTIT megyei titkára/, Perényi István /Szeged, a Csongrád megyei Hírlap főszerkesztője/, Pozsár István /Csongrád, Butorgyár/, Rostás Mihály /Hódmezővásárhely, Mérleggyár/, Sas Béla /Hódmezővásárhely, megyei főagronómus/, dr.Szánthó

Elemér /Szeged, megyei bíróság/, Szilágyi Dezsőné /Nagylek, kendergyár/, dr.Szilas József /Szeged, a püspöki hivatal rektora/, Takács Mihály /Makó, tsz-tag/, Varga Kovács János /Hódmezővásárhely, az MSZMP megyei bizottságának munkatársa/, Veszelinov Miladin /Ujszentiván, tsz-tag/, Vigh Imre /Székkutas, egyénileg dolgozó paraszt/ és Vincze József /Csanytelek, egyéni dolgozó paraszt/.

J e g y z e t e k

1. A Magyar Szocialista Munkáspárt XIII. kongresszusának jegyzőkönyve, Kossuth Könyvkiadó, 1985. 593. oldal
2. Kállai Gyula: A magyar népfront négy évtizedéről, Magvető Kiadó, Bp. 1977. 59-60. oldal
3. Blaskovits János-Kiss György: Gondolatok az első negyedszázadról 1944-1969. Gondolat, Bp. 1970. 47-48. oldal
4. Féja Géza: Makó és a Márciusi Front Honismeret 1977.5.szám Kiadja a Hazafias Népfront, 28. oldal
5. Válogatott dokumentumok Csongrád megye munkásmozgalmának történetéből. Csongrád megye felszabadítása és az élet megindulása, 1944. szeptember - 1945. október, Szeged, 1970. Szerkesztette: Rácz János, 76. oldal
6. A magyar népfront története /dokumentumok/ 1935-1976. Kossuth Könyvkiadó, Bp. 1977. I.kiadás, 140-141. oldal
7. Fábrián György: A népfront szerepe az európai népi demokratikus forradalomban. Csongrád megyei Honismereti Híradó, Szeged, 1979. Kiadja a Hazafias Népfront Csongrád megyei Bizottsága és a Csongrád megyei Továbbképzési és Módszertani Intézet, Kézirat, 24. oldal
8. A magyar népfront története /dokumentumok/ 1935-1976. Kossuth Könyvkiadó, Bp. 1977. I.kiadás, 168. oldal
9. A magyar forradalmi munkásmozgalom története, Kossuth Könyvkiadó, 1972. Harmadik kiadás, 544. oldal
10. A lenini uton. Cikksorozat az MSZMP politikájáról /1956-1981./ Népszabadság-Kossuth, 1981. 14. oldal
11. A magyar népfront története /dokumentumok/ 1935-1976. Kossuth Könyvkiadó, Bp. 1977. I.kiadás, 181. oldal

12. A magyar népfront története /dokumentumok/ 1935-1976.
Kossuth Könyvkiadó, Bp. 1977. I. kiadás 183. oldal
13. A lenini uton. Cikksorozat az MSZMP politikájáról
/1956-1981./ Népszabadság-Kossuth, 1981. 12. oldal
14. Kállai Gyula: A magyar népfront négy évtizedéről,
Magvető Kiadó, Bp. 1977. 89. oldal
15. Az MSZMP határozatai és dokumentumai 1956-1962.
Kossuth Könyvkiadó, 1964. 38-39. oldal
16. Kádár János: Válogatott beszédek és cikkek. 1957-1973.
Kossuth Könyvkiadó, 1974. 41-42. oldal
17. A Magyar Szocialista Munkáspárt országos értekezletének
jegyzőkönyve, Kossuth Könyvkiadó, 1957. 262. oldal
18. Apró Antalnak, a Magyar Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány
elnökhelyettesének levele az MSZMP /megyei/ titkáraihoz
/1957. július 1./
MSZMP Csongrád megyei Bizottság Archivuma 1.f.5.8e.
19. Katona Sándor: Emlékeim a Csongrád megyei népfrontmoz-
galom történetéről, Csongrád megyei Honismereti Híradó,
Szeged, 1985. Kiadja a Csongrád megyei Tanács Művelődé-
si Központja és a Hazafias Népfront Csongrád megyei
Bizottsága, Kézirat, 63. oldal
20. Gyáni Imre hódmezővásárhelyi városi, dr.Völgyesi János
szegedi járási és Honti Dezső szegvári népfrontbizott-
sági elnökökről van szó.
Vö. Jelentés a Hazafias Népfront-mozgalom Csongrád megyei
eredményeiről, a választott szervek és az apparátus mun-
kájáról./Részanyag az 1959. július 23-i megyei pártér-
tekezletre/ MSZMP Csongrád megyei Bizottság Archivuma
1.f. 1959. 6.8e.

21. Uo. l.m.: Hogyan tovább? Csongrád megyei Hírlap,
1957.07.26.3.p.
22. Az MSZMP Csongrád megyei Bizottságának iratai
MSZMP Csongrád megyei Bizottság Archivuma 1.f. 1957.
5.öe.
23. Az MSZMP Szeged városi Bizottságának iratai
MSZMP Csongrád megyei Bizottság Archivuma, 2.f.1957.
1.öe.
24. Nagy István: Közéleti visszaemlékezések.
Csongrád megyei Honismereti Híradó, Szeged, 1985.
Kiadja a Csongrád megyei Tanács Művelődési Központja
és a Hazafias Népfront Csongrád megyei Bizottság,
Kézirat, 71-83. oldal
25. Tápai Antal: Életutam, Szeged, 1983. A Csongrád megyei
Tanács megbízásából kiadja a Somogyi Könyvtár, 54. oldal
26. Nagy István: Közéleti visszaemlékezések, 80. oldal
27. Az MSZMP Csongrád megyei Bizottságának iratai,
MSZMP Csongrád megyei Bizottság Archivuma, 1.f.1957.
5.öe.
l.m.: A Hazafias Népfront népi politikai fórum legyen!
DM.1957. 09.08.1.p.
28. Uo.
29. Jelentés a Hazafias Népfront-mozgalom Csongrád megyei
eredményeiről, a választott szervek és az apparátus
munkájáról. MSZMP Csongrád megyei Bizottság Archivuma,
1.f. 1959. 6.öe.
l.m.: Morvai Sándor: A népfront "izgató" kérdései
DM.1957. 10.06.3.p.

30. Az MSZMP határozatai és dokumentumai 1956-1962.

Kossuth Könyvkiadó, 1964. 154. oldal

31. Uo.

32. Irányelvek a Hazafias Népfrentbizottságokban működő kommunista csoportok tevékenységéhez.

MSZMP Csongrád megyei Bizottság Archivuma, 1.f.1958.
10.öe.

33. Az MSZMP Csongrád megyei Bizottságának iratai

MSZMP Csongrád megyei Bizottság Archivuma, 1.f.1.cs.
1958. 4.öe.

1.m.: A munkásosztály és a népfrentmozgalom.

Csongrád megyei Hírlap, 1958. 03.13. 1.p.

33/a. Uo.

34. Csongrád megyei Hírlap, 1957. 09.10. 1.p.

35. A Hazafias Népfrent téli tanfolyamterve. Harmati Sándor-
nak, a Hazafias Népfrent Országos Tanácsa titkárának le-
vele Németh Károly elvtársnak, az MSZMP Csongrád megyei
Bizottság első titkárának

MSZMP Csongrád megyei Bizottság Archivuma, 1.f.1958.21öe.

36. Jelentés a Hazafias Népfrent-mozgalom Csongrád megyei
eredményeiről, a választott szervek és az apparátus
munkájáról.

MSZMP Csongrád megyei Bizottság Archivuma, 1.f.1959.6.öe.

1.m.: Tanul a falvak népe. DM. 1958.02.02.6.p.

Ujjáéled a népfőiskolai mozgalom megyénkben.

CSMH. 1958. 10.19.1.p.

37. Dr.Komócsin Mihály és dr.Koncz János: Megyénk fejlődése a felszabadulás után. Szeged, 1982. Csongrád megyei politikai füzetek. 20. oldal
38. Katona Sándor: Emlékeim a Csongrád megyei népfrontmozgalom történetéről. 65. oldal
39. Jelentés a Csongrád megyei Hazafias Népfront mozgalom helyzetéről, a bizottság munkájáról. MSZMP Csongrád megyei Bizottság Archivuma, 1.f.1961. 2.öc.
40. A Hazafias Népfront Csongrád megyei Elnökségének jelentése a II. negyedévi munkáról.
MSZMP Csongrád megyei Bizottság Archivuma 1.f.1959. 18.öc.
1.m.: Kaczur István: Kinek a nevében? CSMH. 1958.10.29.3.p.
41. Agrárgazdaság, agrártársadalom, agrárpolitika. Szerkesztette: dr.Hegyi András, Szeged, 1985. 297. oldal
42. A Hazafias Népfront Csongrád megyei Elnökségének jelentése a II. negyedévi munkáról. MSZMP Csongrád megyei Bizottság Archivuma, 1.f.1959. 18.öc.
43. Jelentés a III. negyedévben végzett munkáról és a mozgalom helyzetéről Csongrád megyében. MSZMP Csongrád megyei Bizottság Archivuma 1.f.1961. 14.öc.
44. MSZMP Csongrád megyei Bizottság Archivuma 1.f.1959. 18.öc.
45. Az MSZMP Csongrád megyei Bizottságának iratai
MSZMP Csongrád megyei Bizottság Archivuma 1.f.1961.2.öc.
1.m.: Cz/ukár/ Gy/örgy/: A népfrontpolitikáról és ezzel kapcsolatos néhány helytelen nézetről. CSMH.1958.01.11.3.p.
Szerezzenek a kommunisták sok pártonkívüli barátot maguknak és a pártnak. CSMH. 1958. 10.14.3.p.

46. Jelentés a Hazafias Népfront-mozgalom helyzetének vizsgálatáról Szentes járásból.
Brigádjelentés a Hazafias Népfront vásárhelyi szervezetének működéséről.
MSZMP Csongrád megyei Bizottság Archivuma 1.f.1961.14.8e.
47. Uo.
48. Az MSZMP Csongrád megyei Bizottságának iratai
MSZMP Csongrád megyei Bizottság Archivuma 1.f.1961. 2.8e.
49. Jelentés a III. negyedévben végzett munkáról és a mozgalom helyzetéről Csongrád megyében.
MSZMP Csongrád megyei Bizottság Archivuma 1.f.1961.14.8e.
50. Kállai Gyula: A magyar népfront négy évtizedéről. Magvető Kiadó, Bp. 1977. 99. oldal
51. Apró Antal levele az MSZMP titkáraihoz
MSZMP Csongrád megyei Bizottság Archivuma 1.f.5.8e.
52. Tápai Antal: Életutam. Szeged, 1983. 54.oldal
53. Részlet az MSZMP 1959. évi megyei pártértekezletének beszámolójából.
MSZMP Csongrád megyei Bizottság Archivuma 1.f.1959.8.8e.
54. Csongrád megyei Hírlap, 1985. március 15. 5.p.

Rövidítések jegyzéke

Bp.	Budapest
Uo.	ugyanott
...f...cs...öe.	...fond...csoport...őrzési egység
l.m.	lásd még
CsMH	Csongrád megyei Hírlap
DM	Délmagyarország
p.	oldal
v.ö.	vesd össze

A felhasznált forrásmunkák jegyzéke

- Kállai Gyula: A magyar népfront négy évtizedéről
Magvető Kiadó. Bp. 1977.
- Blaskovits János-Kiss György: Gondolatok az első negyedszázadról. 1944-1969. Gondolat, Bp. 1970.
- A Hazafias Népfront II. kongresszusa jegyzőkönyve
Hazafias Népfront Országos Tanácsa, Bp. 1960.
- Válogatott dokumentumok Csongrád megye munkásmozgalmának történetéből. Csongrád megye felszabadítása és az élet megindítása, 1944. szeptember-1945. október. Szeged, 1970. Szerkesztette Rácz János
- A magyar népfront története. Dokumentumok 1936-1976.
Kossuth Könyvkiadó. Bp. 1977.
- A magyar forradalmi munkásmozgalom története. Kossuth Könyvkiadó, 1972. Harmadik kiadás.
- Az MSZMP határozatai és dokumentumai. 1956-1962. Kossuth Könyvkiadó, 1964.
- Kádár János: Válogatott beszédek és cikkek. 1957-1973.
Kossuth Könyvkiadó, 1974.
- A Magyar Szocialista Munkáspárt országos értekezletének jegyzőkönyve. Kossuth Könyvkiadó, 1957.
- A Magyar Szocialista Munkáspárt VII. kongresszusa jegyzőkönyve, Kossuth Könyvkiadó, Bp. 1959.
- A Magyar Szocialista Munkáspárt XII. kongresszusa jegyzőkönyve, Kossuth Könyvkiadó, Bp. 1980.
- A Hazafias Népfront működési irányelvei. Hazafias Népfront Országos Tanácsa, Bp. 1978.

- Molnár Sándor: A Hazafias Népfront társadalmi-politikai életünkben. Szeged, 1977. Kézirat. Hazafias Népfront Csongrád megyei Bizottsága.
- Lednitzky András: A Hazafias Népfront helye, szerepe és funkciói, különös tekintettel a Csongrád megyei tapasztalatokra. Szeged, 1978. Kézirat. doktori disszertáció. József Attila Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kara könyvtára
- Kádár János: A fejlett szocialista társadalom építése útján. Kossuth Könyvkiadó, Bp. 1975.
- Kállai Gyula: A magyar függetlenségi mozgalom 1936-1945. Magvető Kiadó, Bp. 1978.
- Kállai Gyula: A múltról a jelennek. Kossuth Könyvkiadó, Bp. 1976.
- Borsi Emil: Az európai népi demokratikus forradalmak. Kossuth Könyvkiadó, 1975.
- Vas Zoltán: Hazatérés, 1944. Szépirodalmi Könyvkiadó, Bp. 1970.
- A lenini uton. Cikksorozat az MSZMP politikájáról. /1956-1981./ Népszabadság-Kossuth, 1981.
- Dr. Komócsin Mihály és dr. Koncz János: Megyénk fejlődése a felszabadulás után. Szeged, 1982. Csongrád megyei politikai füzetek
- Kállai Gyula: A párt szövetségi politikája és a nemzeti egység fejlődése. Kossuth 1976. Az MSZMP Központi Bizottsága Politikai Akadémiája
- A Hazafias Népfront III. kongresszusa. 1964. március 19-20. Budapest

- A Magyar Szocialista Munkáspárt XIII. kongresszusának jegyzőkönyve. Kossuth Könyvkiadó, Bp. 1985.
- Balogh S/Gergely J/Izsák L/Jakab S/Fritz P/Romsics I:
Magyarország a XX. században. Kossuth Könyvkiadó 1985.
- Berecz János: Ellenforradalom tollal és fegyverrel. 1956.
Kossuth Könyvkiadó, 1981.
- Agrárgazdaság, agrártársadalom, agrárpolitika. Szerkesztette: dr.Hegyi András, Szeged, 1985.
- Heinz Heitzer: DDR-Geschichtlicher Überblick Dietz Verlag
Berlin, 1979.
- Macht, Freiheit, Demokratie - Reden und Schriften
hervorragender ungarischer Politiker /1974-1977/
Corvina Verlag, 1978.

Vélemény

Horváth Lajos: A népfrontmozgalom Csongrád megyében
a szocialista konszolidáció és a szocializmus alapjai
lerakásának időszakában 1957-1962. c. doktori értekezéséről

Az 1956. évi ellenforradalom leverését követően az MSZMP határozottan törekedett a szövetségi politika új alapokon történő kibontakoztatására. Ebben különleges szerepet kapott a Hazafias Népfront újjászervezése és támogatása. Az MSZMP megvalósította azt a lenini tanítást, amely szerint: "A forradalom mély, állandó és jellemző vonása a dolgozó tömegek megszervezése a szocialista gazdaság és társadalom felépítése, az új szocialista demokrácia kiterjesztése."

Horváth Lajos értekezésében arra vállalkozott, hogy bemutassa a népfrontmozgalom Csongrád megyei históriáját a szocialista konszolidáció és a szocializmus alapjai lerakásának az időszakában.

Széleskörű szakirodalom és forrásanyag - zömében levéltári - felhasználásával eleget tett kitűzött céljának. Színvonalasan elemzi a népfrontmozgalom szervezeti megújulását, a népfront-aktivisták részvételét a mezőgazdaság szocialista átszervezésében, és a haladó kulturális örökség ápolásáért tett erőfeszítéseket.

Az értékes, gazdag forrásbázison nyugvó elemző fejezeteket eddig még nem publikált dokumentumok, szemelvények egészítik ki.

A doktori értekezés anyaga megalapozottan támasztja alá szerző végkövetkeztetését: "A népfrontmozgalom megerősödése az adott időszakban bizonyítja, hogy a párt szövetségi politikája nem taktikai lépés, hanem a társadalom belső szükségletének hosszabb távra szóló kifejeződése, a társadalmi osztályok és rétegek objektív helyzetéből fakadó érdekközösség."

Horváth Lajos értekezését tartalmi értékei és a megformálás igényessége alapján s u m m a c u m l a u d e minősítéssel javasoljuk elfogadásra.

Szeged, 1986. ápr. 10.

/dr. Csatári Dániel/
tanszékvezető egyetemi tanár